

Den lille havfrue (дански: Мала морска жена)

Лидија Мирков

Мала сирена је позната бајка коју бисмо сви знали да пре- причамо, иако је Дизнијева верзија значајно измењена у односу на оригинал који је написао Данац Ханс Кристијан Андерсен. Први пут је објављена 1837. године као сценарио за балет.

Мала Сирена живи у подводном царству са оцем (краљем мора), баком и пет старијих сестара, међу којима је разлика по годину дана. Када сирена напуни 15 година, дозвољено јој је да исплива на површину и види тамошњи свет. Мала Сирена је слушала утиске старијих сестара о људском свету и са чежњом ишчекивала да исплива. Када се то десило, угледала је принца на броду који се утапао у олуји. Спасила га је да се не удави и онесвешћеног га однела на обалу, сачекавши да га неко из оближњег храма спаси. Испоставиће се да ће принц бити убеђен да је то учинила девојка из храма која га је освестила.

Мала Сирена је питала мудру баку да ли и људи живе 300 година ако се не удаве. Она јој објашњава да људи живе краће и да им се душа сели у Рај, а сирене се само претворе у морску пену. Схватајући да је љубав са принцем немогућа, Мала Сирена се обратила морској врачари да јој обезбеди ту занимљиву људску душу која може да настави постојање у Рају и ноге да би била привлачна принцу. Врачара (вештица) у замену тражи њен језик, јер сирене имају опијајући глас, а посебно најмлађа принцеза мора. Вештица добронамерно упозорава на лоше последице њеног избора: претварање репа у ноге биће болно као да је мачеви просецају; после болне трансформације имаће најлепше ноге међу људима и плесаће боље од свих, али ће је стопала доживотно болети као да корача по бодожима; душу ће моћи да стекне тек ако је онај у ког је заљубљена пољуби и ожени, јер су младенци једна душа у два тела. У супротном, првог дана његовог брака са другом Мала Сирена ће умрети од сломљеног срца и претвориће се у морску пену. Она ризикује и прихвата враџбину. Истог дана је срела принца који је опијен њеном лепотом иако је остала нема. Највише му се свиђа како она плеше, што је радо чинио пред њим, упркос страховитим боловима у стопалима. Тих дана краљ је наложио принцу да се ожени принцем из суседног краљевства, али је принц то одбио. Малој Сирени је поверио да не може то да учини јер није заљубљен у непознату принцезу, него у девојку из храма јер му је спасила живот. Испоставља се да девојка из храма јесте принцеза која је дошла у храм да се образује тамо где ће се удати.

Срце Мале Сирене заиста пуца док се принц жени, јер размишља о томе чега се све одрекла и какве болове трпи због тога, без награде. На обали очајава мислећи на смрт која је чека. Сестре јој пред зору доносе нож који је морска вештица зачарала у замену за њихове дуге косе. Тим бодежом је Мала Сирена требало да убије принца и пусти његову крв на своје ноге да би поништила чини – њене патње би престале и поново би била сирена. Она нема срца да убије младожењу и баца се у таласе мора у цик зоре. Њено тело се претворило у морску пену, али уместо да престане да постоји осетила је топлину сунца; претворила се у дух, кћи ваздуха. Друге кћери кажу да је постала једна од њих јер је целим бићем тежила да стекне душу. Ако 300 година чини добра дела, моћи ће да је заради: за свако добро дете које открије биће јој скинута једна година са те „казне“, а за свако неваљало дете ће плакати, те ће свака њена суза значити дан више у њеној казни. Андерсен је у првој верзији завршио бајку тиме што се Мала Сирена претворила у морску пену, али је променио крај да бајка не би била трагедија, тј. да катарза буде поука коју ће деца разумети.

Недавно смо у медијима чули запрепашћење појавом продаје књига које су интерпретација књижевних дела за децу (нпр. Алиса у земљи чуда). Дистрибутери оваквих књига тврде, пошто је код издавача свака књига прошла некакву контролу, да је за децу то боље него да се препричавања нађу преко интернета или у виду цртаних и играних филмова. Видите ли шта је Дизни урадио са тако сложеном бајком као што је Мала Сирена? А Џо Рајт са Аном Карењиниом? Ни моја интерпретација није потпуна јер ниједна не може да буде. Више бих волела да ми не поверујете и читате у оригиналу бар Андерсенове Бајке.

САДРЖАЈ ПОЛИТИКОЛОГ

РЕЧ УРЕДНИЦЕ

Den lille havfrue (дански: Мала морска жена) 1

ПОЛИТИЧКЕ СТРАНЕ

Нове стратегије у борби против корупције 2

СТУДЕНТСКИ СЕРВИС

Талентована фармацеуткиња 4

ИЗА ЗАВЕСЕ

Више од игре 6

У ЖУРБИ

Новинарство: храброст, неустрашивост и добра припрема 10

Новинари који пишу за културне рубрике су готово непостојећа бића 12

Добродошли у најинспиративнији град на свету 14

ТЕМА БРОЈА

Седамнаест векова Миланског едикта 16

Испод Сремске Митровице лежи град по имену Сирмијум 19

КУЛТУРНИ РЕПЕРТОАР

Интересовање за стрип расте 20

КРИТИКА

Ана Карењина у новом оделу 22

Ђангова освета 23

СПОРТ ПОИНТ

(Не)одговорност државе 24

Стадион, тамо и назад 27

Импресум:

Главни и одговорни уредник:

Лидија Мирков

Заменици уредника:

Марија Сретеновић, Растко Симић

Стални чланови редакције:

Дијана Миљковић, Мина Димитровски, Александра Катанић, Мара Недељков, Јована Пантовић, Слободан Маричић, Марија Тарбук, Тијана Станић, Катарина Стевановић

Спољни сарадници:

Бојан Богић

Фотографије на корицама:

Влада Цветковић

Графичко уређење:

Лепосава Кнежевић

Редакција часописа Политиколог позива све који желе да пишу да нам се придруже!

Јавите нам се на мејл адресу casopis.politikolog@gmail.com

Татјана Бабић, новоизабрана директорка Агенције за борбу против корупције

НОВЕ СТРАТЕГИЈЕ У БОРБИ ПРОТИВ КОРУПЦИЈЕ

Аутор: Марија Сретеновић

Нас у Агенцији не одушевљава то што после 3 године око 80 % грађана зна за постојање Агенције. Хтели смо да то буде више. Поверење у нас је негде да можемо мало и осредње да утичемо на смањивање корупције, што за нас није задовољавајући резултат и није довољан и стабилизovan. Тражимо механизме којим то можемо да спроведемо у дело, а осим тога биће потребно да будемо одлучни и самостални у свим нашим одлукама. После тога грађани ће видети да ли смо све што смо обећали и спровели у конкретно дело” – каже председник Одбора Агенције проф. др Зоран Стојиљковић.

Пошто је Одбор Агенције за борбу против корупције једногласно 21. јануара 2013. године изабрао досадашњег вршиоца дужности Татјану Бабић за директорку Агенције, убрзо су уследила и конкретна решења за актуелне проблеме са којима се Агенција суочава. Крајем јануара Агенција за борбу против корупције била је домаћин једном од експерата за заштиту узбуњивача из САД а, Тому Дивајну, чија је посета од великог значаја за Агенцију.

„Том Дивајн је оснивач организације која од 70 их година пружа заштиту узбуњивачима, односно државном службенику који у доброј намери поднесе пријаву ако оправдано верује да постоји корупција у органу у коме ради, а радио је и на припреми законског оквира у САД у. Будући да код нас не постоји системска заштита узбуњивача, неопходно је да акт о њиховој заштити буде донет у форми закона. То лице не може због тога да трпи штетне последице и Агенција мора да штити његову анонимност. Између осталог, циљ његовог боравка у Београду био је и да поред тога што је презентовао моделе заштите у САД у, на које би могли да се угледамо, дао и савете радној групи за израду модела Закона о заштити узбуњивача коју је основао Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности”, истиче директорка Агенције Татјана Бабић.

Осим тога што познаје унутрашњу организацију и све проблеме са којима се Агенција у последње време суочава, када је упитању промена стратегије у односу на рад бивше директорке Зоране Марковић, Бабић наглашава да ће добро установљене механизме примењивати, неке побошљашати, док ће неки потпуно претрпети промене. „Са организационог аспекта, потребно је појачати капацитете појединих сектора и служби. Ту пре свега мислим на службу која се бави контролом финансирања политичких активности, одсек који поступа по представкама и службу за међународну сарадњу. Треба да постоји интензивнија сарадња са другим државним органима, што је од суштинског значаја за системску борбу против корупције, као и тесна сарадња са невладиним организацијама које се баве темом борбе против корупције и међународним организацијама. Такође,

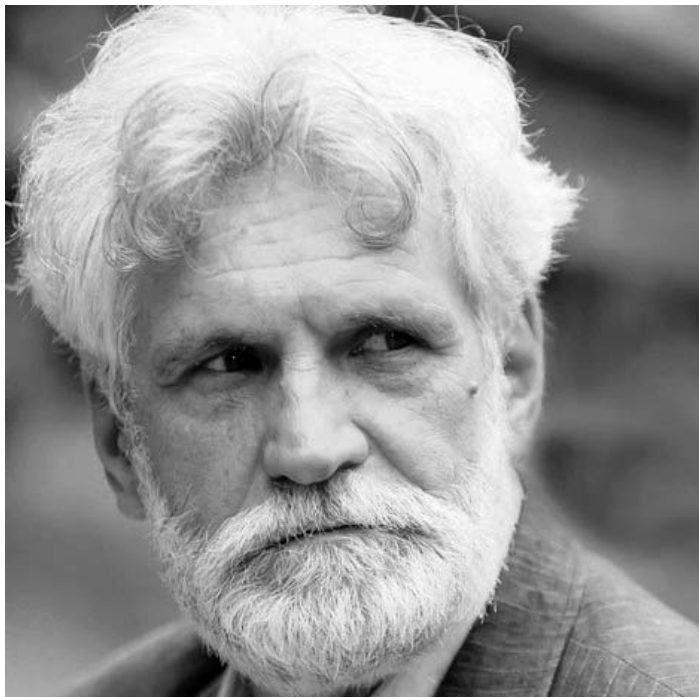

Татјана Бабић

сматрам да је врло важна сарадња са медијима, тако да и у том смислу имам намеру да рад Агенције учиним отворенијим за јавност”.

У новом нацрту закона који ће у скорије време Агенција за борбу против корупције предати Скупштини на разматрање, једно од кључних ставки биће то да Агенција буде независнија и непристраснија организација него што је била, да избегне могуће притиске политичара. „Независност Агенције огледа се и у самосталности предлагача за избор чланова Одбора, који би требало да буде што мање подложен утицају политике. Због тога предлагемо да, уместо Владе и Председника Републике, један од предлагача буде Републичка комисија за заштиту права у поступцима јавних набавки, а да Повереник за информације од јавног значаја и Заштитник грађана сваки за себе предлажу по једног члана Одбора, уместо заједнички као до сада. Тако да ћемо и ту могућност да се и званично утиче на Агенцију против корупције, искључити”, додаје директорка.

Такође, када је реч о Одбору Агенције за борбу против корупције, и они деле слично мишљење када се ради о једном од главних питања, односно нацрту новог Закона. „Оно што ће бити предмет предлога измене Закона јесте да институционално направимо такав механизам да предлагачи чланова одбора не буду директне политичке институције, односно политичке егzekутиве. Овим предлогом не желимо да

Проф. др Зоран Стојиљковић

они имају своје представнике, управо зато да се не би на тај начин посредно, што не значи да ће бити, али да се отклони било каква могућност за утицај на Агенцију. Када буде усвојен предлог закона, имаћемо само представнике који се и у опису свог посла баве искључиво борбом против корупције. Тако да ће онда и састав Одбора бити у складу са одлукама против

корупције. Јер Агенција је препозната као тело које треба да постоји, које треба да игра веома значајну координирајућу улогу против корупције. Једини ће изузетак бити то што ће Скупштина имати свог представника, што је разумљиво јер је Скупштина наш налогодавац, којој подносимо извештаје и која нам даје неке задатке”, каже председник Одбора Агенције проф. др Зоран Стојиљковић.

Осим актуелних проблема, оно што се приводи крају је и покретање поступака против кључних политичких субјеката који нису доставили извештај о трошковима о овогодишњој изборној кампањи на нивоу градова. „Сви политички субјекти који су учествовали на изборима били су дужни да у року од 30 дана од објављивања коначних резултата избора Агенцији доставе извештаје о трошковима изборне кампање. Против оних који то нису учинили Агенција подноси захтеве за покретање прекршајних поступака у складу са Законом о финансирању политичких активности. Осим контроле благовремености подношења извештаја, Агенција спроводи и другу, садржинску контролу, где се укрштају подаци из извештаја са подацима мониторинга изборне кампање, односно подаци до којих су дошли наши посматрачи на терену и са подацима које прибављамо од других државних органа и правних лица”, закључује Татјана Бабић.

Када је реч о плановима Агенције за убудуће, осим израде нове Националне стратегије за борбу против корупције и измена и допуна Закона о Агенцији, радиће се и на појачавању контроле преношења управљачких права која функционери поседују по основу власништва у привредним друштвима, као и контроли учешћа тих привредних друштава у поступцима јавних набавки.

Катарина Ковачевић, победница серијала „Ја имам таленат“

ФАРМАЦЕУТКИЊА ИМА ТАЛЕНАТ!

„Када су коментарисали каква сам била, стекла сам утисак да сам се допала и њему, и Наташи, и Тасовцу, мада је Тасовац човек од неколико речи. Пошто је Босиљчић дао глас „Дуо Дуји“, мислила сам да је крај...“

Аутор: Марија Тарбук

Катарина Ковачевић је студент треће године Фармацеутског факултета. Завршила је основну музичку школу за клавир, гитару и соло певање, а сада похађа трећи разред средње музичке школе за соло певање. Рођена је у Неготину, а сада живи у студентском дому у Београду. Са њом смо разговарали о пријављивању за емисију „Ја имам таленат“, пласману у финале такмичења, припреми за наступе, подршци и њеном музичком укусу.

Како си одлучила да се пријавиш за шоу „Ја имам таленат“?

Извлачила сам папириће три пута: ујутру, поподне и увече, на једном је писало да, на другом не. Сва три пута сам извукла онај на коме пише да треба да се пријавим. Размишљала сам о томе још од када сам била у средњој школи. Одлучила сам да искористим то што сам у Београду. Аудиција ми је супер легла, нисам имала обавезе, отишла сам и нисам се покајала.

У борби за полуфинале певала си песму *I dreamed a dream*. Ту песму је у британском таленту певала Сузан Бојл. Да ли је то била случајност?

Није била случајност. Ту песму сам чула тако што сам гледала њихов „Таленат“. Али нисам је узела зато што је она добро прошла са том песмом, већ зато што још никад нисам чула такву врсту музике, такву песму

Живим у Србији и певање није сигурна каријера. Примарно ми је да завршим студије, обезбедим себе и своју будућу породицу и да својим родитељима могу да помогнем када буду у пензији, а ја будем зарађивала.

са тако лепим речима, осећајну. Жао ми је што је нисам пре знала, али млада сам и била кад сам је чула. Први пут кад сам је чула желела сам да се негде представим са њом. Било ми је мука да певам нешто што сви певају на аудицији. Хтела сам да будем јединствена и да певам нешто што још нико у Србији није певао.

Како си се осећала када је Иван Босиљчић у полуфиналу дао свој глас новосадским тамбурашима „Дуо Дуји“?

Мислила сам да нећу проћи даље. Прво је Наташа гласала за мене и била сам сигурна да ће и он рећи да даје свој глас мени. Када су коментарисали каква сам била, стекла сам утисак да сам се допала и њему, и Наташи, и Тасовцу, мада је Тасовац човек од неколико речи. Пошто је Босиљчић дао глас „Дуо Дуји“, мислила сам да је крај и да ће Тасовац гласати за инструменталисте, а не за неког ко је певао поп нумеру. Када

је мене изабрао, нисам могла да верујем, била сам пресрећна.

Шта мислиш о жирију?

Наташа Нинковић је прелепа жена. Мојој сестри, откад знам за себе, сви говоре да личи на њу. Рекла сам себи да ћу замислити да ми је сестра у жирију и биће ми лакше. Иван Босиљчић је мој омиљени глумац, прелеп је и предобар. Кад смо разговарали, дао ми је неколико добрих савета. Са Тасовцем нисам комуницирала, али ми је увек био веома симпатичан са његовим шармантним коментарима.

Како се припремаш за наступ?

Не припремам се, пошто немам где. Једино док бирам песму нешто и вежба. Међутим, песму Сузе *стихова* одлично сам знала јер сам је певала у Неготину на једном догађају. Да сам узела неку себи непознату песму, било би много захтевније.

Који музички жанр ти је најближи?

Волим песме *Speak softly love* из филма Кум, *Love story*, *Moon river*... Ту музику највише волим јер текст има значење и, када слушаш такве песме, извучеш поуку из ње, а и музика је изванредна. Популарну музику слушам само на журкама, а музику за сва времена и евергринове слушам приватно. Од домаће музике волим Пилоте, Прљаво казалиште, Рибљу чорбу, Здравка Чолића, Марију Шерифовић, Јелену Томашевић, Александру Ковач.

Како си изабрала композицију за финале?

Тражила сам на интернету неку песму која ће да ми „легне“. У финалу сам певала *Зајди, зајди*. Размишљала сам да ли да буде брза, зато што сам се већ представила са баладама и баш сам била у великој дилеми, али то сам решила код куће са својом мамом, без ње нисам могла да донесем одлуку.

Значи, мама је највећа подршка?

Мама јесте највећа подршка. Она једноставно зна да ме усмери, да каже то треба, то не треба. Нико не могу да верујем као њој. Она тачно зна кад нешто не ваља да ми каже због чега није добро и зашто треба нешто да променим. Зато без ње не могу да донесем тако велику одлуку. То су и продуценти чули, и они су морали да одобре.

Због факултета напустила си средњу музичку школу. Када би за неколико година морала да направиш избор између певања и посла фармацеута, шта би изабрала и зашто?

Између та два увек бих изабрала певање, али да си ме питала шта бих изабрала између факултета и певања, факултет бих морала да завршим. Живим у Србији и певање није сигурна каријера. Примарно ми је да завршим студије, обезбедим себе и своју будућу породицу и да својим родитељима могу да помогнем када буду у пензији, а ја будем зарађивала.

Репортер Политиколога у посети највећем београдском казину

ВИШЕ ОД ИГРЕ

Аутор: Катарина Стевановић

Шта то спаја Југославију, Лос Анђелес, Аустрију и Нови Београд? Није осмо светско чудо, а ни историјска личност. И спортиста које ове четири локације повезују нема пуно. Ту неко плаче, неко се радује, али нико не остаје равнодушан. Адреналин је најјачи, а један потез може да промени све. Одговор је Гранд, али не онај на ружичастој телевизији. И не на Кошутњаку. И адреса наводи на циљ, на повезаност са Новим светом. Булевар Николе Тесле, Гранд казино. Добродошли!

Код улазних врата овог велелепног „замка коцке“, на црвеном тепиху у црном капуту и фармеркама стоји Иван. Кроз осмех усхићено проговара „Добродошла у моју другу кућу. Надам се да ће ти се допасти“. Ту нас чека љубазно обезбеђење уз поруку да припремимо личне карте, јер овај програм, пардон, овај објект не је за млађе од 18. Пошто се утврди да испуњавате овај услов, одмах се проверава и други – да ли сте адекватно обучени. „Дрес код“ се мора испоштовати, па је немогуће ући у тренерци. Преостаје још неколико корака и спремни сте да окушате своју срећу, адреналин, притисак и нерве. Ако сте први пут у овом „храму забаве“, неопходно је да попуните формулар са основним личним подацима. После тога погледате у камеру... 1, 2, 3, шкљоц, готово... Надајте се да је фотографија лепша него на личној карти (част изузецима који немају овакав проблем). Остаје још један корак – издавање чланске карте. „Мораш добро да пазиш на картицу ако желиш да наставиш да долазиш. Ја сам је једном изгубио, једва су ми издали другу“, објашњава Иван. Ако сте дошли с пријатељем на његово инсистирање, у овој фази ће вам бити јасно зашто вас је убеђивао да пођете; за доведеног пријатеља, обоје добијате по 500 динара кредита за игре и два пића. Када су сви услови испуњени, навлачење, овај, извлачење може да почне... Постали сте звезда Гранда... опет, не оног са горепоменуте телевизије. Да ли ћете да певате или плачете, биће јасно ускоро.

Авантура може да почне

Када прођете званични део, спремни сте да се упустите у авантуру. За тренутак ћете помислити да сте брзином светлости доспели у град коцке и блуда. Ипак, Лос Анђелес је и даље неколико хиљада километара далеко, односно око 1.200 евра у једном правцу. Можда ће то за који тренутак за вас бити ситница, уколико већ није, све зависи од среће.

Десетине слот апарата испуњавају приземље овог казина. „Са овим се обично почиње. Прво улажеш мало, гађаш воћкице. Још у средњој школи сам прокоцкавао ужину овако. Од тога сам и почео. Више не играм слот, то је за „ситну рибу“. Озбиљни играчи и своте се не врте овде“, каже Иван. Ту је још неколико електронских рулета, шанк где у зависности од категорије, коју вам одређују на основу година, можете нешто да попијете. За слот апаратима у овом нивоу углавном су припаднице лепшег пола. Притиском на тастер на екрану се

У Гранд казину води се борба против зависности од коцкања. Малолетницима је немогућ приступ, а у унутрашњости казина налазе се подсетници о штетности коцке, флајери са објашњењима када се постаје патолошки зависник, као и информације о превенцији.

појављују комбинације. Искусни играчи кажу да се ту тешко заради, нарочито ако играте са улогом који сте добили од казина за први долазак. Атмосфера у овом делу је толико мирна и пријатна да бисте могли да се запитате да ли сте у казину или некој зен башти. Мир руше уздаси и ударци тастера госпође средњих година. Проговара: „Није ми дан“, изнервирано устаје и одлази. На другом крају две млађе даме, негде око 25 година, трљају дланове и уз осмех хитају ка каси. Оне су имале више среће вечерас. Неколико момака и једна девојка седе за електронским рулетом. Дошли су да се забаве, новац је мање битан. Њој се на лицу види да је први пут у казину. Збуњеност и радозналост се пресецају у њеном погледу. Ставља улог на број 14, рулет се врти и стаје. Лоптица није на њеном броју. „Боље да те удари трамвај него да добијеш први пут у коцкарници“, кроз осмех је теши старији господин који посматра игру. Иван потврдно клима главом, уздише и проговара: „Ех, колико сам пара оставио овде. Школарина, станарина, мобилни телефон, неплаћени рачуни... Када сам једном у 4 ујутру изашао без 50 хиљада, нисам знао где се налазим. Врхунац је био када сам кључем од стана кренуо да откључавам трамвај! Обећао сам тада себи да више електронском рулету не прилазим. Тренутно имам такав напад адреналина, али не, за овај сто не седам. Идемо даље!“

У оквиру казина, налази се ресторан Дива, који организује догађаје другачије природе од коцкарских, попут концерата домаћих и страних певача, бендова. Дискретна бина са одговарајућим осветљењем, избор врхунских извођача учиниће да се једно сасвим једноставно вече претвори у добар провод.

Први спрат за све, други за елиту?

Први спрат је резервисан за нешто озбиљније играче. Ту су поред слот апарата класични и електронски рулети, Блек Џек, столови за покер на којима одржава Тексас Холд'ем турнир, кафић, ресторан... Али кренимо редом. Када се попнете на овај спрат, приметите нешто другачију атмосферу. Људи су блискији, бар физички. Млађи и старији, мушкарци и жене подједнако. За једним рулет столом седи троје Кинеза; дама и два господина. „Они су најбоље муштерије – одмах дају велику своту, заврте неколико пута и крај. Добију или изгубе и иду даље“, објашњава девојка – крупније за овим столом. Дама је овог пута имала највише среће. Добро је профитирала и наставила да игра. Иванов поглед се зауставља код другог стола. Купује жетоне за 2 хиљаде и седа. „Крећем на ситно, да окушам срећу. Нисам при парама, а не бих да упадам у дугове. Боље је овако – ако крене, кренуло је, ако не, бар нећу изгубити много. Видећемо кад се лоптица заустави“, каже Иван. После

Специјална болница за болести зависности једина је уско специјализована институција за превенцију, лечење и рехабилитацију болести зависности на територији Србије. У оквиру ове болнице налазе се специјализована одељења за лечење зависности од наркотика, алкохолизма, пушења, коцкања, интернета, кладионица...

Онлајн коцкање је нова појава настала због експанзије интернета. Све већа доступност коцкарских сајтова, као немогућност директне контроле, изазивају пораст малолетника који примењују овај вид коцкања. На интернету нико не зна са потпуном сигурношћу ко је са друге стране. Ово је најнерегулисанији сегмент приређивања игара на срећу. Црно тржиште коцке чини око половине укупног тржишта. На светском нивоу, овај износ је до десет пута мањи и креће се од 5 до 7 процената.

неколико одиграних „руку“ устаје и делимично срећан говори како је овог пута „добар“ осам хиљада. „Није ни то лоше. Боље ишта него ништа“. За истим столом старији господин у оделу мрко посматра кретање лоптице. Уздише. Вечерас га је срећа заобишла. Наспрам њега младић, око двадесет, из џепа вади последњих петсто динара. Купује жетоне и све ставља на нулу. Ту је добитак највећи. Лоптица се врти. Он устаје. Рулет успорава, адреналин расте. Један, два, три круга... промашио је. Почиње да псује, а радница задужена за овај сто љубазно га моли да се заустави. Ово је елитни објекат. Псовке треба оставити испред врата.

Уколико у неком тренутку помислите да „неко то од горе види све“, не варате се. На плафону се налази велики број камера. За објекат овакве врсте то је нормална појава. Ако мало боље осмотрите плафон, приметите рупе на свака 2-3 центиметра. То не треба да вас плаши. Нисте у гасној комори. Архитекта овог објекта се сетио како да одржи будност играча. Овде се остаје до ситних сати, а радно време је од 14 до 6 ујутру. Кроз рупе на плафону испушта се кисеоник. Уколико огладните, можете сести у ресторан који се налази одмах поред рулет столова. Цене су приближне онима у граду, па не морате да бринете за свој џеп. Ту су и удобни кожни сепареи где можете да предахнете, опустите се и попијете нешто.

Коцкање и зависност – тежак излаз из зачараног круга

Коцкање брже подиже ниво адреналина од хероина. Иако су ове две врсте зависности другачије по структури, последице су сличне – од ситних крађа за задовољавање потребе зависности, преко психофизичких проблема, до агресије и самоубиства. Овај облик зависности је хронично-рецидивна болест, па се не може говорити о потпуном излечењу. Број малолетника који због проблема са коцком тражи помоћ је у порасту, упркос одредбама Закона о играма на срећу које се односе на забрану приступа малолетних лица објектима који се баве њиховим приређивањем. Велики проблем ствара и нелегално, црно тржиште, које чини око половине укупног тржишта игара на срећу. О разлозима због којих се људи препуштају овом пороку и начину лечења и превенције, разговарали смо са руководиоцем Дневне болнице за болести зависности, др Снежаном Алчаз.

Ако имате фотографско памћење, познаваоци казина кажу да лако можете да надмудрите остале играче у Блек Џеку. На почетку добијате две карте, циљ је да њихов збир буде 21 или најближи могућ. Играте против крупиеа, особе из казина која дели карте. Кинескиња је одлучила да окуша срећу и у овоме.

Особље се на сваких петнаестак минута смењује за столовима за који су задужени. Сви су љубазни, обучени униформисано – црне панталоне, бела кошуља и црвени прслук. За покер столовима у току је Тексас Холд'ем турнир. Овакви турнири су празник за љубитеље казина. Играчима је потребна максимална концентрација, тако да је прилаз столовима препоручљив.

Трећи спрат је затворен за посетиоце. Неки кажу да је то посебан део намењен елити. Али то су само гласине, потпуну информацију нико нема или неће да је подели. Остаје нам да нагађамо шта је горе, или да постанемо елита и добијемо пропусницу ако је заиста тако. „Редовно виђам овде Лепу Лукић, Ацу Лукаса, Шекулараца. Са њим сам неколико пута и играо за истим столом. Сад смо познаници. Он је легенда. Волим када је ту, увек ми донесе срећу“, одушевљено говори Иван.

Ко једном дође, обично се враћа

Адреналин, срећа и туга, људи из различитих слојева, различитог узраста, нације и пола, свакодневно испуњавају овај део некада елитног Хотела Југославија. Истоимена држава је пропала, а са собом однела скоро све што носи такви име. Југославија делом наставља да живи макар у овом казину. Можда баш он привуче инвеститора да некада најлепши хотел Београда обнови.

А до тада, са његове друге стране, супротно од улаза, наставиће да бљешти Гранд казино. Паркинг ће пунити добри аутомобили којима ће долазити богати, а они мало плићег џепа пешице, обе категорије људи корачаће црвеним тепихом до улазних врата. Вртеће се рулети, лоптице и новац. Неки животи ће изгубити смисао, многи ће лутати и трагати за срећом. Студентске школарине ће се прокоцкавати, а све због 'леба без мотике, адреналина, неостварених жеља, потиснутих проблема...

А точак среће се и даље окреће...

Коцкање и зависност – тежак излаз из зачараног круга

Коцкање брже подиже ниво адреналина од хероина. Иако су ове две врсте зависности другачије по структури, последице су сличне – од ситних крађа за задовољавање потребе зависности, преко психофизичких проблема, до агресије и самоубиства. Овај облик зависности је хронично-рецидивна болест, па се не може говорити о потпуном излечењу. Број малолетника који због проблема са коцком тражи помоћ је у порасту, упркос одредбама Закона о играма на срећу које се односе на забрану приступа малолетних лица објектима који се баве њиховим приређивањем. Велики проблем ствара и нелегално, црно тржиште, које чини око половине укупног тржишта игара на срећу. О разлозима због којих се људи препуштају овом пороку и начину лечења и превенције, разговарали смо са руководиоцем Дневне болнице за болести зависности, др Снежаном Алчаз.

У којој мери је према евиденцији Клинике за болести зависности присутна малолетничка зависност од коцкања?

Није рађено ниједно истраживање, али наши пацијенти су почели као малолетници. Родитељи не схватају проблем, не реагују на прве знаке. Клађење и играње на аутоматима сматрају делом забаве и релативно су толерантни, све док не дође до првих проблема, прављења дугова, узимања новца и других вредности из куће. Међутим, и тада се сматра да је то део одрастања који ће сам проћи, тако да се на лечење углавном јављају пунолетни, а проблем је почео у малолетном добу.

Зашто млади најчешће почињу да коцкају?

Кад постоји оваква појава, део разлога је повећана понуда, односно лака доступност – коцкарнице и кладионице су свуда око нас. Упркос законским забранама малолетничког коцкања, они у већини случајева успевају да уђу у овакве објекте. У коцку често одлазе млади који се проблематично понашају, конзумирају алкохол или дроге, па се и коцка нађе на листи за тестирање сопствених граница. Свака појава овог типа је условљена садејством средине, што је други фактор ризика. И на крају, структура личности је трећи фактор. То су особе које теже интензивним дражима и имају потребу да стално буду на ивици. Коцкање је направљено да стално подстиче, узбуђује, ствара очекивања, радује или разочарава.

Колико су пацијенти спремни да се суоче са чињеницом да им је потребна помоћ?

Тешко млада особа прихвати да је болесна и да јој је потребно лечење. Постоји и отпор према психотерапији. Доводе их родитељи пошто исцрпу покушаје решавања проблема. Тек када се акумулира низ дугова и проблема, изостанака из школе, евентуално криминогено понашање, обраћају нам се да деци објаснимо да је коцкање лоше. Родитељи лечење доживљавају као казну младима, а не као помоћ. Пацијенти нас сматрају продуженом руком

родитеља, врстом судија или полицајаца. Треба много напора да се идеја коју имају и пацијенти и родитељи претвори у жељу и успешно лечење. Неопходно је променити свест о томе шта је коцкање, шта су игре на срећу. То су игре на шансу, а она може бити и срећа и несрећа. И родитељи и пацијенти морају да схвате тежину овог проблема, једино ће тако лечење и смањење зависника бити успешно.

др Снежана Алчаз

Који су основни начини превенције?

Закони би морали боље да се поштују. Потребно је и да се забрани рекламирање коцкања и игара на срећу. Да се спроведу кампање о последицама коцке и непосредан рад с младим људима у школама, превентивним програмима који већ постоје за различите болести. Зависност од коцкања је специфична болест модерног доба. Доступност онлајн клађења је такође огроман проблем који треба боље регулисати и контролисати. Малолетник увек може да нађе старијег пријатеља који ће му направити профил. Доношење стратегије за смањење црног тржишта питање је којим би држава требало да се позабави, а његово решавање би допринело опадању броја зависника.

Колико је времена и терапија потребно за излечење?

Кад се ради о зависностима, ризично је рећи да је неко потпуно излечен, можемо да кажемо да је стабилизован. За право лечење потребно је више ме-

сеци. Наш програм се састоји од два-три месеца интензивног третмана, када пацијенти долазе 2-3 пута недељно. После тога се наставља кроз рад са рехабилитационим групама које се састају два пута месечно. И без две године, уз подршку породице, разговоре са психотерапеутима и адекватне фармакотерапије, нема озбиљног помака и залечења. О потпуном излечењу тешко је и неоправдано говорити.

Колико су чести случајеви се да се после лечења пацијент поново јави због истог проблема?

Свака зависност је по дефиницији хронично-рецидивна болест. Очекује се да ће се десити рецидиви, чак и код људи који се лече. Дешава се да годинама касније неко посегне за оним што је раније користио као могућност растерећења. Ипак, пацијенти који су прешли програм лакше прекидају поновљене фазе, брже се јављају, не улазе у трајне циклусе, тако да је појединачна штета мања.

Жена 2012. године: Љубица Гојгић

НОВИНАРСТВО: ХРАБРОСТ, НЕУСТРАШИВОСТ И ДОБРА ПРИПРЕМА

„Сматрам да је новинарство одлично ако је зачињено. Храброст је неопходна. Потребна је понекад и дрскост и треба да немате страх, ма ко да седи преко пута вас. Зашто не питати Да ли сте лагали?“

Аутор и фото: Мара Недељков

Несвршена студенткиња економије проглашена је за новинара 2011. и жену 2012. године. О себи каже: да је фудбалер, била би Немања Видић. Воли британски стил у новинарству. За њу је новинарство занат који, ако се добро ради, може постати уметност.

Ко је био Ваш најзахтевнији саговорник?

Најзахтевнији саговорник је Александар Вучић зато што никада не знате како ће да реагује. Импулсиван је, па неко питање које данас прихвати најнормалније сутра може екстремно да га изнервира. Нисам неко ко се поноси тиме да саговорника доведе на ивицу нервног слома. То није замисао, идеја је да питам сва питања и да добијем одговоре на сва питања. Дакле, мени та врста студијске драме није потребна. Изазов су ми људи код којих је тако кратак фитиљ.

Да ли у Србији може да се примени систем Џеремија Паксмана који је саговорнику исто питање поставио више пута?

Може да се примени, само нисам сигурна да би саговорник то прихватио на начин као Паксманов саговорник Мајкл Хауард, да би се тако вешто извлачио и да би са толико хладнокрвности и стрпљења истрпео свих дванаест, шеснаест – колико је било тих поновљених питања. Сви се дивимо Паксману, али кад и Мајкл Хауард се добро држао у тој ситуацији.

„Изазов су ми људи код којих је тако кратак фитиљ“

Којим триковима прибегавају политичари у емисијама како би избегли да одговоре на питање и кажу оно што сами желе?

Политичари имају ПР-ове, они ангажују стручњаке да им кажу како да се носе са насртљивим новинарима. Агенти у политичком ПР-у су новинари бивши или актуелни. То су те чувене агенције које послују са политичарима. То се вежба, вежба... фразе којима се купује време. Уче се политичари да свака емисија има крај и што више времена потрошите, мање остаје за непријатна питања. Уче се како да од себе праве жртву.

Како бисте Ви завршили ону емисију када је Велимир Илић напао новинара у сред емисије, псовао, ударао и вређао?

У тој ситуацији је, осим скандалозне реакције министра, лоша била и реакција колега тог новинара који су се ставили на страну Веље Илића. Мислим да је хистерична реакција колегинице испровоцирала Илића, али ја бих оставила укључену камеру и покушала да не дозволим Велимиру Илићу да оде. Увек сам се питала да ли бих узвратила, као неко ко држи до себе и не подноси неправду, да ли новинар сме да узврати? Да ли је новинар смео да ошамари Велимира Илића и да каже „Ако је ово начин на који Ви комуницирате, хајде сад да идемо без рукавица. Је л' хоћете да се бијемо? У реду, тући ћемо се“ – нисам сигурна да новинар сме тако и да би то било најбоље, али често се питам како новинар да одговори на тако брутално насиље, а сигурна сам да не сме да одговори повлачећи се и дозвољавајући да се један човек бахати, био он политичар, спортиста...

Ко су Ваши новинарски узорци? Од кога се може учити?

Волим британски стил новинарства, новинарску ароганцију, волим тај наступ. Мада ова и прошла година нису светле за британско новинарство због неколико великих афера које су довеле под знак питања ту велику медијску империју. Али ја волим сигурност коју је установио Hard talk. Волим осећај самопоуздања и када

„Нисам неко ко се поноси тиме да саговорника доведе на ивицу нервног слома. То није замисао, идеја је да питам сва питања и да добијем одговоре на сва питања.“

јасно показујете да се нисте уплашили, да сте се добро припремили.

Има много новинара у Србији које волим: Захарија Трнавчевића и Миру Адању Полак зато што трају, Љиљу Смајловић зато што је храбра и врло образована, Даницу Вученић са којом сам радила и која ми много недостаје овде, Николу Томића, Драгана Бујошевића и човека који ме је довео на телевизију – Александра Тимофејева. Поштујем Ољу Бећковић и остале колеге са којима овде радим...

Да ли за себе кажете да сте новинар или новинарка?

Не смета ми ни једно ни друго, мада ми се свиђа, ако се већ залажемо за равноправност, зашто да не будем новинарка? То су само два слова, а разлика је велика.

Да ли сте се осећали као бољи новинар док сте радили у писаним медијима (НИН) или сада када сте у електронским медијима?

Било је другачије, тада сигурно нисам била бољи новинар. Била сам неискусни новинар, али сам била у

„Уче се политичари да свака емисија има крај и што више времена потрошите, мање остаје за непријатна питања. Уче се како да од себе праве жртву.“

одличној школи. Бољи сам новинар данас зато што сам радила и у НИН-у.

Када бисте могли да вратите време, да ли бисте студирали новинарство уместо економије?

Када бих могла да вратим време, прво бих завршила економију – да се не брукам пред млађим колегицама када сте ме приморали да кажем да нисам дипломирала. Не знам да ли бих студирала новинарство, побегла сам са Економског факултета мислећи да је то језиво досадна наука. А сад бих се можда приљезније прихватила књиге на Економском факултету зато што свет покреће економија. Новац и моћ су праисходиште свих наших проблема и најефикасније средство којим се превазилазе проблеми. И политика је заправо економија.

Шта је за Вас највећи изазов?

Садашњи изазов је преживети, финансијски, преживети притиске који постоје. Ово је редакција која се више пуна налазила на удару режима. Било је тренутак када су људи са фантомкама улазили и узимали компјутере, покупе све што је вредно и нестану. Или сте искључени из програма, више не постојите, угашени сте. Брутална сила је примењивана. Данас тога нема, мада имамо двоје колега које имају заштиту 24 сата зато што су изложени претњама. Ми смо као медијска кућа изложени претњама разних екстремиста. Треба опстати у условима другачијих притисака. Ти притисци су сада економски, политички. Политичари желе да контролишу медије у сваком режиму, само су методи притиска различити.

Интервју са новинарком Оливером Ђурђевић

НОВИНАРИ КОЈИ ПИШУ ЗА КУЛТУРНЕ РУБРИКЕ СУ ГОТОВО НЕПОСТОЈЕЋА БИЋА

„Нема ту никакве части. Постоје само питања и одговори. Та безвезна надуваност новинара који разговарају са председницима било које државе је измишљени професионални престиж“

Аутор: Марија Тарбук

Оливера Ђурђевић – интервјуиста, уредник, аутор радио-драма, дипломирала је на Факултету политичких наука. У току студија била је уредник у радију Студентски град. Писала је за „Студент“, „Интервју“, „Грађанин“, „Блиц“, „Глас јавности“, недељник „Европа“, „Време“. Била је уредница у „Земљи“, месечнику који је покренуо Светислав Басара. Радила је и у драмском програму Радио Београда. Сарађује са месечником „Статус“. Аутор је књига „Без анестезије књига интервјуа“, „Без насловне“, „Приче на ћошку“. Награђиване су њене документарне радио-драме „Поетика доколице“, „Сањарење“, „Голе душе“. Њени саговорници већином припадају свету културе, а постављала им је директна, неочекивана, смела питања.

Написали сте велики број интервјуа, а сабрали сте их и у књиге. Сећате ли се првог?

Да ли се сећам првог интервјуа? Сећам се. Био је са једном сликарком, звала се Марина Гавански, мислим да се добро сећам имена. После је заувек отишла у Канаду. Било је то давно, у она давна времена када се новинарство учило писањем, боравком у „Студенту“, „Омладинским новинама“, када сте у Студентском културном центру могли да видите и филмове „црног таласа“, када се одлазило у Кинотеку у 17 часова, и остајало до 24 часа да би се одгледали циклуси филмова: Бунјуела, Фелинија, Бергмана, Поланског, Тараковског, Трифоа...

На који сте интервју најпоноснији?

Не знам на који сам интервју најпоноснија. Рецимо на овај последњи са професорком Загорком Голубовић који је објављен у „Статусу“. Наравно, драго ми је што сам једина успела да разговарам за новине са великим песником Новицом Тадићем, што сам о књизи песама „Школа изгнанства“ такође разговарала са Петру Крдуом, аутором, песником, невероватним човеком! Мислим да су ми два интервјуа са Давидом Албахаријем важни, врло важни. Новинари немају времена за било какав понос. Новинари који пишу за културне рубрике су готово непостојећа бића.

Ко је био најбољи саговорник, а ко најзахтевнији?

Интервју је дијалог, ваљда једини могући облик комуникације. Поверићу вам шта ми је било најтеже. Својевремено, када сам радила у „Блицу“, долазим у редакцију, саопштава ми уредник да морам одмах да кренем на разговор са Слободаном Сантрачем. Питам: „А шта је он то написао, где му је објављена књига?“ Смех, са ваљањем по поду. Било је неко светско првенство, човек је био селектор. Ни сада не знам колико

*Не слушајте савете,
мислите својом главом*

играча има фудбалски тим. Покушала сам да се извучем, али није било начина. Наравно, у то време ниси за секунд могао све да сазнаш уз помоћ интернета. Позовем свог сестрића који је имао некакву спортску енциклопедију и он успе да ми прочита само једну реченицу у којој је стајало да је Сантрач најбољи стрелац свих времена. Замислите, урадох тај интервју, ни сама не знам како, редакцијски колегијум одушевљен! Дан данас ме хвале неке луде колеге због тог интервјуа, а мени је једнако мука. Никада ми неће бити јасно зашто је тај интервју изазвао толико одушевљење. Ако мислите ко је најбољи саговорник, зависно од професије, наравно да су то људи који се баве уметношћу, научници... Они имају шта да кажу. Политичари, спортисти, певалке обично кажу: „Мене народ воли...“. Та реченица је за повраћање, ту нема шта да се очекује. Ту нема разговора.

Постоји ли неко са ким нисте урадили интервју, а желели бисте?

Наравно да постоји много невидљивих, а умних људи... Није ми се дало, а имала сам намеру да урадим интервју са Иваном Јанковићем који је написао књигу „На белом хлебу, смртна казна у Србији 1804-2002“. Изванредна књига, поткрепљена документима, детаљним истраживањима. Да, то је огромна књига, пионирски подухват, а и тема није баш весела, чак са ове дистанце, Србија је то. Одморим се, предахнем читајући поезију Весне Парун и одличну књигу „Пут за Дамаск“ Иване

Стефановић, композиторке. Ето, рецимо са њима. Са Гојком Тешићем који је после тридесет година успео да објави првих девет књига Станислава Винавера. Иза њих стоји огроман рад, посвећеност. Само, кога то занима? Кога је у Србији занимала Ксенија Атанасијевић? Кога је занимао Данило Киш? Кога је занимала Весна Парун? Одлична песникиња Мирјана Стефановић? Да не набрајам, расрдићу се...

Један од ретких политичара са којима сте разговарали јесте Борис Тадић. Чиме је заслужио ту част?

Нема ту никакве части. Постоје само питања и одговори. Та безвезна надуваност новинара који разговарају са председницима било које државе је измишљени професионални престиж. Управо то сам хтела да покажем уреднику „Европе“ и газди тада. Тадић није хтео да му да интервју. Наравно, пред свима у редакцији сам му рекла да ћу ја тај интервју добити за три секунде. Замислите, тамо нека новинарка која пише за културну рубрику пред свима омаловажава човека који пише аналитичко-политичке уводнике! Окренула сам број телефона и већ сутрадан сам имала интервју. Није то био интервју какав би озбиљно политичан и аналитичан уредник направио. Био је бољи, нетипичан. Сада то знам, као што знам да сам могла и боље то да урадим. Знате, када сам била студенткиња, писала сам у „Студенту“, али и fine паре зарађивала продајући тај исти „Студент“, „Књижевну реч“, „Полет“ на Теразијама. Радио је то и Борис Тадић, као и многи други. Наравно да смо се дружили. Једном, када сам се селила, а то је само због књига ужасно тешко, међу онима који су ми притекли у помоћ нашао се Борис Тадић. Ето како се добија интервју од будућег председника.

Да ли сте размишљали да поновите интервју са њим, сада када није председник?

Нисам размишљала о томе. Мислим да ће сам написати мемоаре. Та врста пораза, политичке издаје и препродаје на овом тлу, као што је Србија, није ништа ново, понавља се.

Можемо ли да очекујемо разговор са Томиславом Николићем? Зашто да и зашто не?

Не, не! То се од мене не може очекивати. Ја то од себе никако не очекујем. Не разумем се у производњу алкохола. Нити ме занима.

У једном интервјуу коментаришући квалитет новинарства изјавили се да добрих новинара има таман за једну телевизијску кућу. Ко су они?

Новинари? То је изумрла врста. Ви сте млади, не сећате се рецимо мргодног Драгана Бабића, Џевада Сабљаковића, Небојше Ђукелића, Стевана Станића, Игора Мандића, па оног виолентног Боре Кривокапића... Ви сте можда читали позног Богдана Тирнанића, али ми смо са нестрпљењем чекали да се појави НИН да угледамо његов текст... Замислите какви су то недељници били када сте ви могли да у НИН-у после појаве превода „Хадријанових мемоара“ Маргарет Јурсенар мало после да прочитате огроман интервју са том необичном умном женом, чланицом француске Академије. Сада можете на овој државној телевизији, овој Тијанићевој, да понекад, ако се не игра тенис тамо негде, погледате

„Вавилон“ Јасмине Врбавац. Некада се знало, „Петком у 22“! „Вавилон“, „Мегаполис“, емисије посвећене култури у земљи у којој је Народни музеј годинама затворен, немају устаљени термин. Емитовање зависи од верског празника или тамо неке утакмице. Хлеба и игара... Све мање хлеба. Колача нема, сем за оне које „народ воли“...

Колико има добрих новинара у штампи и ко су они?

Рецимо, „Време“, колико ту има одличних новинара! Радо читам Теофила Панчића, Драгана Тодоровића Тодора, Тамару Скроза. У „Данасу“ Зорана Пановића понекад прочитам, но све што напише Драгољуб Петровић читам обавезно. Какве је дивне репортаже тај човек написао, осим своје колумне „Жвака у пепељари“ четвртом. Њему се стварно дивим. Духовитост је најбитнија. Одличну уредницу, знам је као одличног новинара, има „Данас“, Ивану Матијевић која успева да очува ово мало што је остало и зове се култура. Наравно „Политика“. Све остало...

Поводом изласка књиге Приче на ћошку, у својој колумни похвалио Вас је Светислав Басара. Прија ли Вам та похвала?

Појма немам да ли ми прија, знам да сам се замало расплакала! А нисам баш нека плачљивица. Мислила сам да сам умрла, па је то некролог. Да, изненадила сам се. Прво зато што сам са Басаром у вечној свађи у вези са Вуком Караџићем! Иначе, са Басаром сам направила не знам колико интервјуа и обавезно се мало и посвађамо. Увек сам помало заједљива према њему. Говорим му – када било ком оновременском Милошу напише Писмо из 1832. као што је то Вук Стефановић Караџић урадио, имаће неко право да размишља о Вуковој шпијунској делатности! Дотле нека пише своје књиге...

Има оних који сматрају да се Светислав Басара пречесто оглашава. Какво је Ваше мишљење о његовим колумнама?

Мислим да је Светислав Басара неопходан Србији, као Мишел Уелбек и Стефан Хесел Французима, као Асанж у амбасади Еквадора у Лондону, Хандке у Немачкој, без обзира на то што не разумем његову склоност Милошевићу! Чујте, ништа важније за једно друштво од тих прометејских духова! Требало би их посебно неговати, још од вртића. Којекаких „богова“ у Србији има превише, увек. Самопрогласе се. Колумне су му углавном у реду. Наравно да човек не мора да се слаже с њим, али кад год пожелим да се засмејем, прочитам Басарине рецепте које је објавио у својој „Земљи“. Само четири броја су изашла. Довољно да му се све опрости. Чак и лоша колумна.

Савет за младе новинаре?

Ако икако можете, будите пекари. Ако не, чим завршите факултет, одмах на неки занат. Фризерски је најunosнији. Израчунала сам, фризер за пет сати рада зараде много више него новинари за три дана и три ноћи припреме, писања, телефонирања, читања документације, разговора, убеђивања уредника... Још један савет: не слушајте савете, мислите својом главом. И о својој фризури.

Путопис из Истанбула

ДОБРОДОШЛИ У НАЈИНСПИРАТИВНИЈИ ГРАД НА СВЕТУ

Да неко има право на само један поглед на свет, тај поглед би требало да падне на Истанбул. – Алфонс де Ламартин

Аутор и фото: Тијана Станић

Welcome to the most inspiring city in the world...“ То је порука која вас дочека на железничкој станици чим сиђете из воза. Тог пролећног дана Истанбул ме је дочекао обучен у сиво. Ромињала је ситна киша. Није баш топла добродошлица, ретко себи док сам пешачила до хостела смештеног у делу града који се зове Султан Ахмед. Истог дана ћу сазнати да су ми прве комшинице историјска Аја Софија и велелепна џамија Султан Ахмед, једна преко пута друге на Тргу који носи султаново име.

Име Аја Софија (Света Мудрост) усвојено је у петом веку н.е док је изградња цркве започета половином четвртог века н.е, за време владавине цара Константина. За време турских освајања тадашњег Константинопоља 1453.године, султан Мехмед II Освајач је наредио да се црква претвори у џамију. Не знам какво је верско осећање муслимана према овој грађевини, али знам да многи хришћани потајно прижељкују да се Аји Софији врати њена првобитна намена. Утисак који сам стекла приликом њеног обиласка је да је лишена сваке духовности, и хришћанске и исламске, а поготово да исламски елементи ту некако штрче. Минарети додати византијској грађевини, калиграфијом исписана имена Алаха која стоје поред хришћанских мозаика на којима се виде оштећења настала од Османске руке... Можда је најбољу одлуку донео Отац нације, Мустафа Кемал Ататурк када ју је 1934.године претворио у национални музеј. И тако она стоји, као неми сведок некадашњих времена, када су се смењивала царства и писала историја.

Истог дана сам посетила џамију Султан-Ахмед, познатију као Плава џамија због плавих плочица којим су обложени унутрашњи зидови. Грађена по наредби султана, архитекта Седефкар Мехмед Ага је проучио класичну османску архитектуру и Аја Софију приликом планирања и конструисања планова. И није без разлога да је ова џамија једна од највећих и најлепших у Турској. Услов да уђем унутра је био само да се изујем и покријем главу марамом. Боравећи у Плавој џамији и онај ко није религиозан не може да не осети присуство Свевишњег. Радознали посетиоци, бројчано надмоћнији, нису смели понеком вернику који, задубљен у молитву, није примећивао шапутање и шкљоцање апарата. А када по-

„Свака метропола има своју историју, успоне и падове, своје грађевине. Али само Истанбул има Босфор.“

сетилац напусти ова два монументална здања, запахну га Боје.

Цео Трг Султан-Ахмеда је у бојама. Боје сувенира, боје ђеврека и чајева који се пију са ногу, боје лала. Лале су симбол Истанбула. Заједно са мачкама. Једна верзија каже да су лале стигле у Турску тако што су европски владари слапи поклоне султанима. Неки кажу да су лале турског, а не холандског порекла. Реч лале је турска реч за лалу, а тулипан (коју су прихватили Европљани) персијског је порекла и значи турбан. Истина је вероватно негде између. Но, биле лале турске или холандске, несумњиво је да на сваком већем тргу извиру главице ових лепотица. Управо оне, заједно са мачкама, између хаотичног саобраћаја и историјских здања, оплемењују Истанбул и чине да се осећате домаће, као код куће. Чини ми се да што су мачке биле за старе Египћане, то су данас за становнике Истанбула. Свугде су добродошле. У кафићима, продавницама, чак је једна удобно лешкарила на овалном поду у Аја Софији. Нико их не тера, хране их и чувају.

Инспирисана историјским рухом овог града, решила сам да посетим Топкапи двор (Торкарı Sarayı). Изградњу двора је започео султан Мехмед II Освајач 1462.године, а после њега је сваки наредни султан додавао нешто првобитном здању. Скоро 400 година је двор био административни центар, центар моћи и раскоши Османског халифата и свакодневног живота турских владара који се одвијао у харему. У ризници се данас чувају непроцењиве драгоцености као и муслиманске и хришћанске реликвије. Реплике тог накита могу да се купе у сувенирницама испред двора. Топкапи двор је под заштитом највишег обезбеђења и сведочи о процвату и декаденцији једне империје чији су се последњи трагови приметили почетком двадесетог века. А у дворишту двора налазе се – лале.

Постоји још небројено много грађевина и здања која треба да се обиђу у Истанбулу. Долмабахче палата, Музеј турске и исламске уметности, тврђава Румелија (Rumeli Hisarı) и многе друге. Рекли су ми да обавезно посетим неко од турских купатила кад сам већ ту.

„Што сам дуже боравила у Истанбулу, мање сам осећала носталгију за кућом. И, некако, Истанбул је почео да ме подсећа на Београд. Оба града имају све што човек може да пожели.“

Најпознатије и најраскошније купатило – Сағалоғлу hamam, које је уврштено у водич „1000 места које треба видети за живота“ у Њујорк Тајмсу. Улаз је прескуп, па сам се одлучила за нешто скромније купатило, рекла бих домаће радиности. Осим сауне, купања и масирања нуде и независне услуге шминкања и фенирања. Масажа коју добијете није на нивоу професионалних масера, али је целокупан доживљај аутентичан.

Свака метропола има своју историју, успоне и падове, своје грађевине. Али само Истанбул има Босфор. Шетња поред Босфора уз звук галебова или чај у неком од многобројних ресторана са погледом на Босфор... То је ексклузивно право које само Истанбул има. Шетала сам поред Босфора, посматрајући сунце које се прелама на води, осећајући мирис рибе, посматрајући људе... И заиста је истинито, најважнија одлика Истанбула је његов спектар боја. Не може се представити само једном бојом. У њему су Турци, Курди, Арапи, Европљани, западњаци и источњаци, верници и атеисти, млади и стари, запослени и незапослени... То је оно што чини Истанбул тако снажним, његови контрасти а истовремено њихова хармонија...

Што сам дуже боравила у Истанбулу, мање сам осећала носталгију за кућом. И, некако, Истанбул је почео да ме подсећа на Београд. Оба града имају све што човек може да пожели. Истанбул има модерне пословне зграде, здања у европском стилу која је Ататурк изградио желећи да своје пропало царство приближи модерним европским токовима, широке булеваре, модерну инфраструктуру, многобројне мостове које спајају европски и азијски Истанбул, ноћне клубове и ексклузивне ресторана... А онда усред све те модерности, од једном наиђете на калдрисану улицу и старца који у колицима продаје тзв. симит ђевреке и још се цењка за цену... Ах, та оријентална вештина цењкања... Или

на бутике и сувенирнице начичкане једне до других одакле вас продавци обасипају комплиментима као да сте најлепши на свету, све да бисте ушли унутра... А унутра обавезно следи чај или кафа (тзв. турска, коју многи од њих зову српском) чак и ако не купите ништа.

Ah Istanbul, Istanbul olalı... каже песма Сезен Аксу. Он је био Истанбул... пева Сезен. Понекад, док размишљам о Истанбулу, чини ми се да је Отац нације војним пучом на већ разрушено царство хтео да из његовог пепела изгради модерну државу која ће само да гледа у будућност. Из тог разлога је такође започела језичка реформа. Арапско писмо којим је пиосан турски језик избачено је из употребе 1928. године и замењено латиницом. Такође су арапске и персијске речи замењене новим турским терминима. Први пут у историји је Турска постала секуларна држава. Одбацивањем прошлости, Отац нације је желео просперитет и обнову своје државе, запарложеног и декадентног царства. Нова времена су морала да дођу. И Турци га заиста цене и величају због тога. Његове слике се налазе у кафићима и ресторанима, бродићима који возају туристе Босфором или превозе путнике са азијске на европску страну. Тргови, мостови и улице носе његово име. Али, исто тако, није могао Истанбулу да порекне његову прошлост. Истанбул велича Сулејмана Величанственог, Мехмеда Освајача, па и Цара Константина, римске обелиске и терме, са поносом има своју Београдску шуму. Он жели да буде и Цариград и Константинопољ и Истанбул.

Воли Истанбул, а и ја, да се с времена на време осврне на своју славну прошлост. Застане, у двадесет првом веку, седне на клупу да попије црни чај и поједе ђеврек док гледа на Босфор... И размишља, размишља о будућности... И крене даље у њу, не одричући се онога што је било јуче. Јер без те прошлости Истанбул не би био оно што је данас – најинспиративнији град на свету.

Константинова година

СЕДАМНАЕСТ ВЕКОВА МИЛАНСКОГ ЕДИКТА

Ауторка: Мина Димитровски

Цркве хришћанске вероисповести током 2013. године обележавају 1.700 година од усвајања Миланског едикта – документа цара Константина којим је хришћанство постало слободна вероисповест. „Хришћанство је било нова религија, проповедало је нове вредности. У хришћанству су сви људи браћа и сестре, човек човеку није роб“, каже шеф информативне службе Београдске Патријаршије Радомир Ракић. Услови у којима се рано хришћанство ширило били су сурови, нова духовност наилазила је на безумље и прогон римских императора. Прва три века хришћанске вере протекла су у погубљењима првих хришћана, спаљивању њихове имовине и списа и у нетрпељивости многобожачког становништва. Временом, хришћанима се повећао број, вредности које су проповедали одобровољиле су и привукле нехришћанско станов-

*IN HOC SIGNO VINCES – Под овим знаком
ћеш победити*

Аутор: Тијана Станић

Константин I Велики (лат. Flavius Valerius Aurelius Constantinus), римски цар, рођен око 280. године н.е у данашњем Нишу (лат. Naissus) умро 337. године н.е. Незаконити је син цара Констанција I који га је одгајио у војним логорима. После очеве смрти војска га 306. године у Британији проглашава за цара. У то време било је још петоро претендента на престо, Константин их је све поразио у биткама или дао убити. У време кад је водио битку са једним од њих код Мулвијевог моста крај Рима (лат. rons Mulvius) 312. године, легенда каже да се на небу указао крст. За Константина је то био знак да треба да прими хришћанство и почело се веровати да му је хришћански бог дао победу. Године 313. издаје у данашњем Милану (лат. Mediolanum) чувени едикт (лат. edictum) о хришћанству. У следећих дванаест година Константин је владао Западом док је Исток припао његовом савезнику Лицинију. Од 324. године је самостални владар. Године 325. сазвао је први општи конзилијум хришћанске цркве у Никеји, где је после тешких спорова прихваћено тзв. Никејско веровање. Због његових заслуга за хришћанство, хришћански црквени кругови су га прозвали „Велики“. Да би се ослободио републиканских традиција у Риму, престоницу је преместио у стари Бизант на Златном рогу, која је по њему добила име Константинопољ, 330. године. Тиме је источни део Римског Царства добио превагу над западним делом у световним стварима. У току свог владања водио је више успешних ратова против Персијанаца и Сармата и обновио Римско Царство. Читаво Константиново владање обележено је основном тенденцијом: изградити политичку догму да је цар, као намесник Христов, и државни и црквени поглавар. На тако успостављеној идеји о држави изграђивало се у наредним stoleћима Византијско Царство. Интересантно је то да је цар непосредно пред смрт обавио обред крштења, додуше као и други ондашњи црквени оци попут Василија Великог, што је одувек био предмет многих полемика. Свестан да му се ближи неумитни крај, наложио је да га приме као катихумена, односно онога којег пре крштења треба поучити основама хришћанске религије. Из тог разлога код историчара слика Константина Великог варира између хладнокрвног прагматичара који је свесно искористио снагу хришћанске религије да обнови ослабљено Римско царство и учврсти своју власт и човека који је свим срцем прихватио нову веру. Истина је вероватно негде у средини.

Свако има право да верује како му срце хоће

Аутор: М. Д.

У Марту 313. године у Медиолану (данашњем Милану) цар Константин, владар западног царства и Лициније (Лициније), владар источног дела царства доносе Милански едикт, законски документ који свакоме обезбеђује право „да верује како му срце хоће“. Сврха Миланског едикта је била уношење мира у царство. „Данас смо донели спасоносну и правичну одлуку да апсолутно никоме не може да буде ускраћено право да изабере и следи божју службу хришћанске религије и да свакоме буде слободно да ум свој окрене оној религији за коју сматра да је у складу са његовим ставом, тако да то божанство буде нама благонаклоно, брине о нама и пружи нам своју бригу и заштиту“ – „Тријумф хришћанства: Константин, Ниш и Милански едикт“, Радивој Радић. Доношењем Едикта престаје прогон хришћана и хришћанство постаје призната религија којој је омогућен развој у данас једну од водећих светских религија.

Милански едикт

Аутор: Тијана Станић

Едикт (лат. edictum) је писмена или усмена наредба, објава, са законском снагом. У античком Риму, наређење са правном снагом које је издавао претор. У доба царства, едикте су издавали само цареви и то су тзв. edicta principum. Они су скупљени у Јустинијановом кодексу, Codex constitutionum. Значајан је Edictum Theodorici, заснован на римском праву, који је издао Теодор Велики (506. н.е.) као законик за Готе и Римљане у Италији. Едикти су важан извор римског права. Едикт донет у данашњем Милану (лат. Mediolanum) је за хришћане значио равноправност пред римским државним законима и престанак прогона који је трајао скоро три стотине година. Њиме хришћанство није постало званична државна религија нити је постало привилеговано, али је хришћанима, као и другим религијама, дозвољено да јавно исповедају своју религију и да за то не носе никакве последице. На почетку четвртог века, хришћанство се изузетно проширило на територији Рима и у свим друштвеним слојевима. Многи хришћани су заузимали битне положаје у државној управи и осталим виђенијим местима иако су се излагали опасности од прогањања. Зато је едикт тежио да донесе мир у Царству. Што се тиче самих хришћана, законодавци у Милану су увидели својом одлуком да су хришћани неправедно прогоњени и да им је одузимана имовина само зато што су исповедали религију чије исповедање није било законом регулисано у Царству. Зато су законодавци настојали да сада учињену неправду и испуне. По Миланском едикту, хришћани су постали једнаки као и остали верујући људи и настојало се да им се све раније учињене неправде и исправе. Конфисковану и одузету имовину, материјална добра у власништву хришћана и њихових заједница, по овом закону треба одмах безусловно вратити. Пре свега се мисли на њихова места на којима су се окупљали и вршили обреде. Радило се о богослужбеним местима, храмовима, односно црквама и другим објектима која су имала функцију храма или цркве, а која су била одузета, продата, поклоњена или пак на неки други начин отуђена. Међутим, тек 380. године је цар Теодосије Велики прогласио хришћанство државном религијом. После тога креће успон хришћанске религије као организоване заједнице – Цркве, која је данас једна од најмоћнијих институција на свету.

ништво. Велика криза Римског царства је прекинута доласком на власт цара Константина Великог, који ратује под „божанском милошћу“ и успева да обезбеди стабилност у царству.

Свечаности поводом јубилеја биће приређене широм света где има хришћана. Великих прослава ће бити у Риму, Милану, Јорку, Истанбулу (некадашњи Константинопољ и Цариград), Јерусалиму и Триру.

Србија и Ниш, родни град цара Константина, током 2013. године биће домаћини централне прославе XVII векова од доношења Миланског едикта. Велики број манифестација у оквиру државног програма прославе јубилеја одржаће се у Нишу, на Нишкој тврђави, код археолошког налазишта Виминацијум и у Београду. Државни програм отворен је 17. јануара свечаним концертном Сретењског манастира из Москве, а завршиће се 8. октобра праизведбом опере „In hoc signo“. На отварању

Најаве културних збивања

Аутор: М. Д.

Државним програмом предвиђено је да се 27. Марта одржи нишка премијера представе „Константин: Знамење анђела“ у режији Југа Радивојевића, док нас београдска премијера очекује 4. марта.

У организацији Народног музеја Републике Србије 18. маја ће у Римској вили на Виминацијуму бити отворена изложба „Константин и његово доба“ у оквиру које ће бити приказано 128 артефаката из периода од I до IV века. После изложбе ансамбл Београдске опере извешће оперу Ђузепеа Вердија „Аида“.

ПОД ОВИМ ЗНАКОМ
БЕШ ПОБЕДИТИ
МИЛАНСКИ ЕДИКТ
313 – 2013, СРБИЈА

IN HOC SIGNO
VINCES
EDICT OF MILAN
313 – 2013, SERBIA

прославе гостима су се обратили поглавар српске православне цркве Патријарх српски Иринеј, надбискуп Орландо Антонини, бискуп Реформаторске хришћанске цркве Иштван Чете – Семеши, председник Србије Томислав Николић, амбасадор Руске федерације Александар Чепурин и градоначелник Ниша Зоран Перишић. Очекује се да ће Ниш и Београд ове године угостити велики број туриста.

Иако су постојале спекулације о доласку Папе Бенедикта XVI у Србију, шеф информативне службе Београдске Патријаршије, Радомир Ракић био је изричит: „Не постоји могућност доласка Папе. Шанса да се Папа доведе у Србију постојала је пре две године, та шанса је пропуштена. Папа има густ и годинама унапред испланиран распоред“.

На свечаностима државног програма присуствоваће високи политички званичници, црквени великодостојници и дипломатски кор. „Широј публици биће доступни садржаји који ће се приказивати на Нишкој тврђави и у Виминацијуму“, рекла нам је Сандра Влатковић, ПР менаџер Туристичке организације Србије.

Осим свечаних догађаја предвиђених државним програмом, у градовима широм Србије изложбама, концертима и црквеним службама обележиће се 17 векова од доношења Миланског едикта.

Висока школа Српске Православне Цркве за уметност и конзервацију објавила је 2010. и 2011. године књиге посвећене Миланском едикту и цару Константину Великом: „Милански едикт у контексту реформи III и IV века“ Марка Сајловића и „Константин Велики – историја и култура“ аутора Радомира Поповића, Горана Јанићијевића и Ивице Чаировића. У Високој

Најављени концерти

Аутор: М. Д.

Богат јунски програм почиње концертом неокласичне музике „Константинус магнус“ (3. јун) који ће на Нишкој тврђави одржати Александар Саша Илић са оркестром и хором Београдске опере, Београдским балетом и етно певачима.

Београдска филхармонија ће под вођством диригента Мухе Танга из Кине извести IX Бетовенову симфонију 15. јуна на Нишкој тврђави.

На истој локацији ће 28. јуна ансамбл Београдске опере извести Вердијеву оперу „Трубадур“.

Концерт византијске музике Слободана Тркуље планиран је за 14. септембар на Нишкој тврђави. Литургија поглавара православних цркава одржаће се 6. Октобра, којој ће присуствовати и поглавари других хришћанских цркава.

школи смо сазнали да ће се ове године одржати и прослава посвећена ранохришћанским мученицима Ермилу и Стратонику који су пореклом били са простора данашњег Београда.

Важност Миланског едикта јасна је и у XXI веку. Најважнији документ хришћанства је својим доношењем у IV веку изазвао дисконтинуитет са дотадашњим обичајима, легитимисао хришћанске вредности, верску толеранцију и поставио темеље за хришћанску цивилизацију.

ИСПОД СРЕМСКЕ МИТРОВИЦЕ ЛЕЖИ ГРАД ПО ИМЕНУ СИРМИЈУМ...

Аутор: Бојан Божић

Христe Господe, помози граду и заустави Аваре, заштити царство Ромеја и оног ко је написао ове редове". Ове речи уклесане на једну циглу на лошем старогрчком језику враћају нас у 582. годину, када је пала једна од четири престонице Римског царства, велики Сирмијум. Данас, четрнаест векова касније, на месту великог Римског града лежи градић Сремска Митровица, главни град Срема, а некада један од највећих градова Римског царства.

По броју становника и значају Сирмијум би данас спадао у европске метрополе. Од зуба времена је сачуван испод земље која се таложила вековима и тиме представља највећи споменик Античког доба на свету.

Вековна истраживања и археолошка налазишта показала су колико је овај град био важан за Римско царство. У њему је рођено и живело чак десет великих царева, у њему су се рађали и страдали велики хришћански мученици.

Имао је своју валуту, хиподром који је по површини највећи после Хиподрома у Риму, Царску палату, аквадукт, системе за вентилацију и, највредније од свега, имао је Златну капију.

Златна капија је мит који живи вековима. Она је круна сваке интриге која је спона између садашњости и историје. Многе су приче о благу које је постојало у граду, а оно је била симбол моћи града.

Велика мистерија око капије и блага уопште изазвала је многа дешавања. Рецимо, 1908. године мистериозно је нестао један од највећих познавалаца историје античког доба са ових простора Игњат Јунг. Његов нестанак није непосредно у вези с благом, већ са супротстављањем тадашњим (краљевским) властима које су одлучиле да од остатака некадашњег аквадукта направе сеоски пут. По малобројним и слабо поузданим информацијама, Игњат Јунг је из протеста напустио град и породицу и заувек нестао.

Почетком седамдесетих су амерички археолози предложили југословенској власти да прекопају целу Сремску Митровицу, а тадашњи град преселе са друге стране о њиховом трошку. Тадашња власт није ни размотрила њихов предлог, већ сутрадан га је одбила.

Шта ли је толико привукло Американце да понуде историјску инвестицију о којој се мало говорило код нас, ко је и зашто све то спутавао и заташкавао, да ли неко зна за тајну, да ли тајна уопште постоји? Иако је део блага нађен у виду новчића, Аварског златног појаса, кациге Центуриона, оно најважније још увек није нико пронашао: Златну капију. Постоји ли она и да ли ће икада бити пронађена?

Још једна мистерија из доба Античке цивилизације јесте Сунчани сат који се данас налази у Музеју Срема. Он је један од највреднијих проналазака и сматра се да је настао око стоте године. Један богати трговац у то време пожелео је да му се пред смрт направи гробница тако да у средини просторије буде и сат, али да се тачно време може прочитати једино ако се пре тога прочита име покојника. Све то је омогућавала игра Сунца и сенки. Сат представља Атласа у природној величини како изнад главе носи небески свод, а на леђима Херкула и његовог брата Ификла. Сат је у облику шкољке и на себи има радијалне линије које означавају часове и хоризонталну линију урезану на шкољку, а на коју сваког 21. марта падне сенка и то значи да је прошло годину дана.

Астрономска и математичка истраживања су показала да је сат рађен према данашњој географској дужини и ширини Сремске Митровице и да се потпуно подудара са њом. Свака прича у вези са неким предметом који је пронађен на разним локацијама у граду или у околини прича је за себе.

Док је копао темељ за робну кућу у Сремској Митровици, младић је ашовом ударио у нешто налик на крпене смотуљак. Када га је подигао, из њега су почели да испадају златници. Међу новчићима били су и они које цар Константин својевремено ковао у Сирмијуму и који су данас права реткост.

За данашњу Сремску Митровицу може се рећи да је музеј под небом, јер на сваком кораку можете наићи на нешто што је припадало и било део великог Римског царства. Међутим, тајна Златне капије још увек је нејасна – да ли је она само мит или нешто више? Време вековима пажљиво чува историју нетакнуту остављајући је за неке нове археологе и авантуристе, јер Сирмијум још од Авара нико није покорио и начисто разоткрио све његове тајне.

Владимир Весовић – ликовни уметник, стрипар, педагог

ИНТЕРЕСОВАЊЕ ЗА СТРИП РАСТЕ

Аутор: Александра Катанић

Вештине које је стекао завршивши студије на Академији уметности у Новом Саду и Вишој педагошкој школи у Београду примењује бавећи се уметничким и педагошким радом. Већ двадесет једну годину Владимир Весовић води школу стрипа и илустрације „Ђорђе Лобачев“ посредством које је је утицао на око 200 аутора са ових простора. Весовић је суоснивач Међународног салона стрипа при Студентском културном центру у Београду (2000), покретач је специјализованог стрипског часописа Трон и оснивач часописа Стрипоманија посвећеног српском стрипу. Прва награда на Међународном стрипском салону, двострука награда за најбољег педагога на Дечијем октобарском салону у Београду и животна награда за допринос српском стрипу делић су признања која сведоче о раду и заслугама Владимира Весовића.

Како сте почели да се заимате стрипом?

Стрипове сам одувек волео. Кад сам се родио, моји родитељи су већ читали стрипове. Политикин забавник је увек био у кући. Тада је другачије изгледао. Касније, у основној школи (шездесетих година), могли смо да добијамо стрипове као претплатници, тако да је стрипова било и у школи и увек сам то волео. Тек у средњој школи почео сам да размишљам о цртању стрипова јер сам тамо упознао једног другара који је већ нешто цртао, па ми је он показао неке ствари. У том периоду излазио је један стрип магазин Стрип-арт у ком сам могао да видим први пут ко су ти људи који цртају стрипове и како их раде. Било је текстова и о њима. Тада је то постало нешто што ме је стварно заинтересовало да и ја то пробам.

Већ двадесетак година водите школу стрипа. Како бисте описали њен развој?

Била је то 1992. година, знамо какво је то време било, тада су биле санкције. То је период када готово већ су крајем осамдесетих почеле да се гасе издавачке куће и да се гасе различити магацини. Ето, угасио се и тај Ју-стрип у ком смо могли сви, па и ја, да објављујемо стрипове и да будемо плаћени за то. Не знам ни како се то десило. Нисам ја био тај који је одлучио да води школу стрипа. Тада се то звао Дом културе Браћа Стаменковић, то је данашњи Дом културе Палилула. Било је ту разних школа и курсева. Неки људи су хтели да направе школу стрипа и позвали су једног мог колегу. То је био човек који се више бавио писањем и препоручио је мене и тако је то кренуло.

Било је педесет пријављених полазника, од мале деце до старијих, а то је била гора варијанта. Онда сам позвао мог колегу Драгана Савића, који је био и цртач и сценариста, да ми помогне. Договорили смо се да он води млађе, а ја старије, јер заиста је било много полазника одједном, а први пут. То је трајало годину дана и онда је он одустао. Наставио сам сам, али сам временом стекао искуство и прилагођавао се како да радим у школи стрипа. Ето, до дан-данас то тако иде.

„Предност стрипа је што је много јефтинији од свега. Доступан је младима и потпуно је разноврстан.“

Шта сматрате предностима, а шта недостацима девете уметности?

Предност стрипа је што је много јефтинији од свега. Доступан је младима и потпуно је разноврстан. Разни читаоци могу да нађу разне стрипове који би им се допали и да се заинтересују са стрип. Недостатак би могао да буде евентуално у односу на филм што нема класичан покрет, него има илузију покрета, али ипак не бих рекао да је то неки недостатак. Не бих могао да нађем прави недостатак стрипа.

Добитник сте многих признања и награда. Која награда Вам је најзначајнија?

Ниједна, потпуно су ми небитне. Најбитније ми је да радим оно што волим, а волим да радим у школи. Условно кажем појам „школа“, али то и јесте школа стрипа и илустрације „Ђорђе Лобачев“, али и дивно дружење са младим људима којима могу да помогнем, да их усмерим, да их упутим у разне тајне, не само стрипа, већ много различитих ствари, а то је највеће задовољство и највећа награда. А све те награде – добијеш их, па их склониш и не гледаш их више, то је тако.

Шта је битније за цртање стрипа и илустрацију – таленат или воља?

Таленат може да постоји, али у почетку је битан рад, потреба да се нешто ради, да се уради. За много људи који су талентовани може да се каже да су и мало лењи. Постоји неко ко има израженији таленат, неко мало мање. Али они који имају мање изражен таленат великим радом могу да постигну много више него неко са израженијим талентом ко није много радио. Значи, то је ствар појединца. Таленат може да постоји, али може и да буде миноран, али великим радом може да се заиста развије и постане велики.

„Никада нећемо имати толико велика материјална средства да пратимо свет, али ствари се поправљају и надам се да ће бити шансе да, као и седамдесетих година, млади људи живе од свог рада на стрипу.“

Како се прави стрип?

Наравно, имаш идеју. Кад имаш стрип сценарио, фаза је следећа: да свој стрип изрежираш, искадрираш и то је битна фаза, можда и најбитнија у раду на стрипу. После – истраживачки рад, студиозан рад, креирање ликова, позадина, сцена, сценографија. Значи: истраживање, копање по интернету, књиге, читање. Следи практичан рад – алатке, папир, формат, цртање у оловци, туширање разним алаткама, колорисање и онда иде у штампу.

Какав је Ваш утисак о интересовању за стрип у Србији?

Оно расте, с обзиром на то да стрипа деведесетих није било, а од 2000. године почиње да бива боље. Стварају се нови издавачи, више младих људи се бави стрипом и онда правимо нове стрипове и то се штампа. Читалаца поново има све више јер деведесетих многе генерације нису одрастале на стриповима. Данас поново имамо стрипове као некада. Постоји Салон стрипа, разне изложбе, па све то помаже да се стрип врати на неки начин.

Какав је положај српског стрипа на светској сцени?

Српски стрип функционише тешко с обзиром на то да немамо материјална средства каквих има на Западу. Али има много талентованих људи, а доказ томе је да више од тридесет српских цртача ради за стране издаваче, за француско-белгијске, италијанске, шпанске, америчке итд. Талентованих има много, али они одлазе,

мада неки покушавају и овде. Овде постоје два-три магизина која повремено излазе. Има издавача који издају домаће стрипове, али није то онако како је било седамдесетих и осамдесетих година.

Какву будућност стрипа у Србији предвиђате?

Надам се да ће бити боље, волео бих да буде боље. Трудимо се сви, направили смо Удружење стрип уметника Србије. Велика је то ствар јер свих ових година нисмо имали подршку сопствене институције. Сви смо били чланови Удружења ликовних и примењених уметника Србије, а онда смо направили то удружење да имамо своју институцију и да побољшамо у сваком погледу српску стрип сцену. Постоји Салон стрипа у Београду, али и у Новом Саду, Крагујевцу, Зрењанину, Пироту. Већ се види – мала Србија, а толико фестивала стрипа. Значи да се то шири, иде на боље. Никада нећемо имати толико велика материјална средства да пратимо свет, али ствари се поправљају и надам се да ће бити шансе да, као и седамдесетих година, млади људи живе од свог рада на стрипу.

АНА КАРЕЊИНА У НОВОМ ОДЕЛУ

Редитељ: Џо Рајт

Улоге: Кира Најтли, Џад Лоу, Арон Тејлор Џонсон, Метју Мекфејден

Трајање: 129 минута

Аутор: Мина Димитровски

сцена, занемаривање поједних ликова и „сечење“ неоспорно битних епизода из романа.

Дискутабилан је избор глумачке екипе. Свако ко је читао роман у оригиналу није Ану Каренину замислио као манекенски мршаву, већ као лепу, ниску, пуначку црнокошу жену, што Кира Најтли није. Проблем је и нападна и извештачена глума Најтлијеве, која вероватно није добро разумела Анин лик. Арон Тејлор Џонсон који тумачи Вронског изгледа као пожељан метросексуалац у двадесет првом веку, али никако не осликава тамнокосог маркантног руског коњичког официра из деветнаестог века. Његово тумачење улоге грофа Вронског не оставља утисак да је његова љубав према Ани истинска, већ као да је пролазна клиначка фаза. Најсрећнији избор глумца је Џад Лоу који се истакао успешном интерпретацијом и трансформацијом у Алексеја Каренина, иако глуми мушкарца знатно старијег од година које има.

Љевин, Кити, Облонски, Доли само су епизодни ликови којима није посвећена пажња. Појављују се у свега неколико сцена, кратко и углавном необудљиво. Интелигентан, али и веома затворен Љевин, по важности се налази готово у рангу са Аном Каренином. Он је приказ пишевич идеја и промишљања који, удаљен од извештаченог градског живота, смисао проналази у контемплативном животу на селу. Константин Љевин је посебно лоше портретисан. Филмски портрет га показује као несигурну, чак и комичну и искарикирану фигуру од мање важности. Лик Стиве Облонског приказан је на прави, доследан начин, али се појављује у толико мало сцена да га гледалац моментално заборавља чим види неку од бројних љубавних сцена Ане и Вронског.

Редитељ је посебну пажњу посветио раскошној сценографији и костимима. Међутим, као да је заборавио да се радња дешава у деветнаестом веку. Описи заносних костима и дамских хаљина у књизи нису подразумевали изазовне бурлескне тоалете. Невероватна је чињеница да је Ана Каренина на сваки бал одлазила у хаљина са откритим раменима. Иако костими јесу лепо и раскошни, толико „откривања коже“ није приличио женама Аниног статуса, већ знатно раскалашним. То показује колико је редитељ тежио уносном спектаклу без дубље анализе ликова, њиховог психолошког стања и унутрашњих промена, као и међусобних односа.

Елемент ком се не може приговорити јесте одлична музика. Филм је номинован за Оскара за најбољу оригиналну музику, костим, сценографију и сниматеља.

Публика у Сава центру се у неколико наврата гласно насмејала, као да је филм који су гледали пародија, неозбиљна комедија или забавни мјузикл. Поразне су изјаве средњошколаца да, пошто су гледали филм, сада не морају да читају књигу. Требало би да знају да је после гледања ове верзије „Ане Каренине“ немогуће добити прелазну оцену у школи, пошто ни филм Џоа Рајта код начитане публике не добија прелазну оцену.

Београдска публика искористила је прву прилику да погледа нови филм о класичном делу Лава Николајевича Толстоја у Сава центру 23. јануара. Пуна сала аплаудирала је британском спектаклу.

Ана Каренина је отишла у Велику Британију и збунила се. Јасно је да јој тамо није место. Екранизација капиталних књижевних дела је мач са две оштрице – посекотине често задобије само дело. Оно у очима гледалаца може остати оштећено, поједностављено, бледо и недоречено. Два сата филма приказују осиромашену Ану Каренину. Редитељ је одлучио да „избаци“ бројне сегменте књиге, у центру пажње се налазе Ана и гроф Вронски, док су остали битни ликови симплификовани и приказани готово карикатурално.

„Ана Каренина“ је дело у ком се реалистично приказује живот високог петербуршког и московског друштва. Паралелно су осликани животи три породице, психолошке промене које јунаци доживљавају и суровост друштва у деветнаестом веку у Русији. Ана Каренина је жена државног службеника Алексеја Каренина. Удата за човека много старијег од себе, она је несрећна и неостварена у браку. Ана одлази у Москву на позив свог брата Стиве Облонског, како би покушала да изглади несугласице између њега и његове жене Дарје Александровне. Чим је стигла у Москву упознала је грофа Вронског, са чијом је мајком путовала у истом купеу. На железничкој станици догађа се несрећа, човек остаје мртав под точковима воза који је кренуо. Овај догађај попут пророчанства приказује будућу Анину трагедију, јер је и сама скончала на шинама. Иако је Ана удата, започиње љубавну везу са Вронским која од неочекиване среће и ослобођења постепено води несугурности, унутрашњим сукобима, љубомори и самоуништењу. Развој везе Љевина и Кити Шчербацке јесте контраст у односу на остале ликове. Њихов брак је срећан и постојан. Кити показује своје квалитете и посвећеност према Љевину негујући његовог болесног брата. Врхунац њихове повезаности је рађање сина. Љевин доживљава преображење и проналази смисао живота.

Филм је концепиран тако да гледалац има утисак као да се радња одиграва на позоришној сцени. Занимљива алегорија приказује животе ликова на позорници и ван ње, приватност изложена критици, сплеткама и оговарању немилосрдне публике коју чини друштво деветнаестог века. Међутим, неколицина упечатљивих сцена које укључују позорницу, попут сцене пада Вронског на коњичкој трци, нису довољно оправдање за слабу глуму, пребрзо смењивање

Spaghetti western alla Tarantino

ЂАНГОВА ОСВЕТА

Режија: Квентин Тарантино
 Улоге: Џејми Фокс, Кристоф Волц, Леонардо
 Дикаприо, Семјуел Л. Џексон
 Аутор: Растко Симић

Django Unchained, или посрбљено „Ђангова освета“, сазидан је на два темеља – на данас скоро неупотребљивим гредема жанра вестерна које су временом појели термити нових трендова, и на чврстој Тарантиновој љубави према провокацији, контроверзи и насиљу. Неко би рекао да су ове две традиције до сада биле неспојиве, али флоскула „спој неспојиво“ до данас је толико пута испробана да је после Тарантиновог претходног остварења о нацистима само било питање када ће зајихати још један табу и окушати се са филмом о црначком ропству.

Ђангова прича није компликована: роба Ђангоа (Џејми Фокс) ослобађа ловац на уцене немачког порекла др Кинг Шулц (Кристоф Волц). На Дивљем западу нема Фејсбука, па се др Шулц ослања на Ђанга да би нашао тројицу тражених људи, под чијом је нимало нежном руком Ђанго некада робовао на плантажама. Ђанго пристаје да помогне Шулцу да пронађе одметнике и за узврат добија слободу, али и прилику да буде са друге стране бича. У првој зими коју Ђанго и Шулц проведу заједно, пуцајући у разне тражене барабе, сазнајемо да је Ђанго ожењен човек и да је његова супруга робиња на плантажи извесног робовласника Калвина Кендија (Леонардо Дикаприо), те Ђанго и његов бели пријатељ одлучују да је избаве из ропства, прво милом а потом силом.

Како њихов план ескалира у насиље бахатих пропорција (чак и за Тарантина!), није важно открити, али ваља нагласити да треба бити не само неосетљив, већ и помало-до-немало садиста за ужитак у филму. Морбидног црног хумора је на претек и несумњиво је велики део буџета отишао на галоне вештачке крви, која данас мало мање личи на кечап.

Упркос обиљу насиља, филму не фали (сувише) у другим аспектима. Глумци се држе пристојно, посебно двојица негативаца – Дикаприо даје душе клишеу јужњачког, хедонистичког робовласника који се у својој вечној доколици бави борбама црнаца на смрт, псеудонаучним теоријама расе и инцестом. А Семјуел Л. Џексон, његова десна рука, књишки је пример „чича Томе“, како га данас дерогативно критичари тумаче, који се раскомио у подређеном положају и коме се не мили да остали црнци траже слободу.

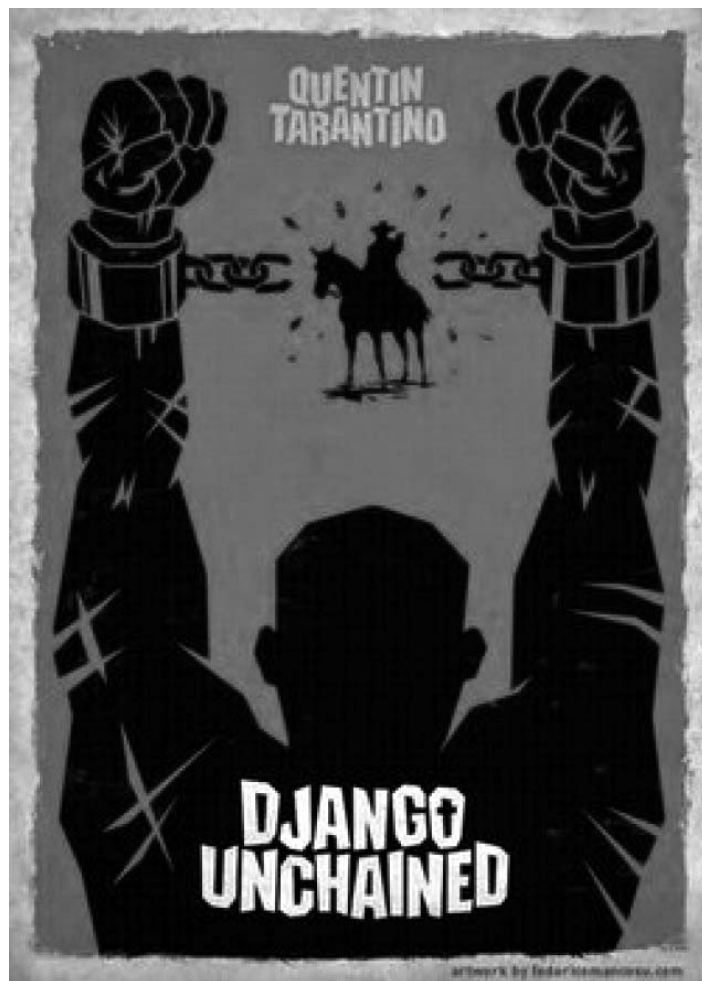
Кинематографија је забавна и глатка, уз честе омаже традиционалним вестернима кроз коришћење њихових метода снимања, а и одговарајуће музике. Квентин Тарантино је додуше и то зачинио на својствен начин – док се у деловима чују препознатљиве, завијајуће мелодије које би пратиле Клинта Иствуда, у другима Ђанго решета белце уз нешто мало анахроније – реп.

Реповање на страну, сумњиво је колико је складно добром укусу ставити толико тарантиновштине у филм о осетљивом питању као што је ропство. Није

да је оно у било ком делу филма подржавано – робовласници и расизам су исмевани до безазлености, а убачена је и подужа хумористична сцена са Кју Клукс Кланом, која је за заплет неважна и даје утисак да је у филму јер се режисеру може.

И док није за осуду рећи „расизам је за мороне“, као у претходном примеру, сувише других сцена изгледа као да су снимљене јер се режисеру тако хтело, није се штедело на пуцњави и насиљу. „Ђангова освета“ је изузетно забавна за гледање, баш због свих остварених прохтева, али је скоро без икакве суптилности, дубине или простора за интерпретацију.

Но, тако је с Тарантином, оно што једни називају недостацима или безобразлуком, други називају генијалношћу или смелошћу. Тешко да ће Ђанго освојити захтевнију публику и оне који немају стомак за Тарантина, али јесте два и по сата добре, крваве забаве. Скоро толико добре, да после филма помислите: „Човече, штета што су шпагети вестерни мртав жанр“. Скоро.

Безбедност на трибинама

(НЕ)ОДГОВОРНОСТ ДРЖАВЕ

Иако је тринаест људи до сада изгубило животе, сукоба између навијача је све више. Милиони су, из ионако празних каска, отишли за казне због употребе пиротехнике. Иако наша регулатива не каска за европском, држава законе не спроводи, што је чини одговорном за неред.

Аутор: Слободан Маричић

На стадиону Партизана игра се још један вечити дерби. У двадесетом минути Кежман сјајним додавањем између два централна дефанзивца Црвене звезде проиграва капитена црно-белих, Сашу Илића, који сам излази пред Коцићев гол и левом ногом доноси предност својој екипи. На јужној трибини упаљена је велика количина бакљи. Из дима ка северу излеће неколико ракетица. Међу навијачима Црвене звезде престаје песма. Екипа хитне помоћи и полиције улази на трибину и пробија се до дечка који лежи у црвеној бари. Утакмица није прекинута. До краја деведесетог минута, Матеја Кежман је још једном затресао мрежу комшија, Партизан је савладао Црвену звезду, али број навијача није исти као на почетку меча. Једног више нема.

Тако је 30.10.1999. године живот изгубио деветнаестогодишњи Александар Аца Радовић из Опова, ученик Девете београдске гимназије и центарфор локалног фудбалског клуба. Убила га је бродска сигнална ракета, испалена са јужне трибине, која га је погодила у врат и пресекла му аорту. Хитна помоћ није ништа могла да учини. После утакмице, приведене су 154 особе. У истрази је утврђено да су ракете купљене у Грчкој, прокријумчарене у Србију и преко свлационице фудбалера Партизана, уз помоћ клупског економа, унете на јужну трибину. Ухапшени су на суду рекли да нису знали да су то ракете, да су мислили да су петарде и сву одговорност свалили на економа клуба. Мајк Халкијевић, чија је ракета погодила Радовића, осуђен је на годину и једанаест месеци затвора за ремећење јавног реда и мира, а економ је добио отказ из клуба.

„Ми ћемо три изгубљена бода надокнадити, али живот овог младића нећемо никада“, изјавио је након тог 113. вечитог дербија, тренер Црвене звезде Славољуб Муслин. Александар Аца Радовић је прва жртва насиља на спортским теренима (и око њих) у Србији.

Сећање

За први дерби на стадиону Партизана, након смрти Аце Радовића, на северној трибини направљена је кореографија коју су чинили црвено бели најлони са натписом „Север је цео црвено-бео и Радовић Аца њега је део“. Том паролом навијачи Црвене звезде, сваког 30. октобра обележавају смрт једног од њих, а већ дванаест година за редом, се у Опову одиграва меморијални турнир у малом фудбалу „Аца Радовић“, на који често долазе и чланови управе и легенде клуба.

Слика све јовори

фото И. Михајловић, Т. Јовановић, М. Мејлаш

Гори ватра

Ракете, бакље, топовски удари, петарде свих облика и величина, па чак и прави ватромети, одавно су главни глумци спортских представа. Правник Горан Илић, сматра да би се решио проблем пиротехнике на нашим стадионима, мора се увести ригорозна контрола на улазима, а уколико се недозвољена средства ипак унесу, да се примени одговарајућа казна према изгредницима.

„Проблем је ако ви неки од тих клубова избаците из лиге, или га казните на начин због којег финансије клуба могу бити доведене у питање, онда ви народу, барем оном делу који посећује такве приредбе, ускраћујете прилику да на тренутак заборави ову свакодневницу такву каква јесте“, истиче Илић.

Контролу на улазима врше чланови студентске задруге који нису прошли никакву проверу и обуку пре добијања тог посла. Раде за дневницу која износи 800 динара и често касни и по неколико месеци. Члан редарске службе може бити било ко, што су припадници одређених навијачких група користили како би улазили су сукоб са другим навијачима. Уколико се у обзир узме (не)искуство оних који врше преглед на улазу и лукавство припадника навијачких група (види оквир „Жуљање“), онда на стадионима имамо ситуацију који имамо. Проблем са редарском службом је пре свега у финансијама, наводи професор Факултета безбедности Зоран Драгишић.

„Мислим да је неодговорно од стране државе то што је то пребачено на клубове. Полиција би морала да преузме одговорност за фудбалских утакмица јер ту клубови апсолутно немају капацитета“, наводи Драгишић.

Најбоље би било када би преглед на улазима вршили само припадници полиције, међутим, полиција нема довољно капацитета, јер је за једну утакмицу високог ризика, какав је вечити дерби, потребно ангажовати око 800 редара. Због тога, преглед на улазу врше редари уз подршку полиције. Међутим, како истиче председник студентске задруге „Безбедност“ Младен Поповић, чији

Жуљање

Пиротехничка средства се уносе на стадион на неколико начина. Пре утакмице се остављају испод столица на стадиону, умотају се у заставе, гурну се у шупље мотке за барјаке, у патике или пак у доњи веш.

„Их, уносили смо их колико пута у гаћама. Ту те никада не пипају. Жуља мало, није да не жуља, али после само одеш у ВЦ, извадиш и спремне су за употребу“ каже И. М. припадник навијача Црвене звезде.

студенти раде као редари на улазима, често ни редаре није могуће пронаћи у одговарајућем броју.

„Ево рецимо, Црвена звезда дугује редарима новац још од 2009. године и нико тамо неће да ради, а број од рецимо 500, 600 људи није лако наћи. Ја онда кажем мојим руководиоцима да људе малтене покупе са улице да би скупили довољан број, па се често ту могу наћи и малолетници који нису упућени у рад“, каже Поповић.

Ригорозна контрола на улазима уведена је након дешавања на утакмици између Црвене звезде и Хајдука из Куле 2008. године и случаја Урош Мишић, који је бакљом полицајцу Небојши Трајковићу нанео тешке телесне повреде. Било је забрањено уносити бубњеве, заставе, као и барјаке на моткама, а поставило је уобичајно и снимање трибине са атлетске стазе у циљу идентификације особа које пале пиротехнику. Претрес на улазу вршила полиција и обухватао је детаљан претрес, изување као и куповину карата само уз личну карту због лакше идентификације изгредника. Међутим, такав начин рада се није дуго задржао. Уколико редарска служба не обави добар посао на улазима, и та пиротехничка средства се унесу, онда је потребно да људи који то уносе буду санкционисани, а то се често не дешава због сарадње фудбалског клуба и навијача, наводи Поповић.

„Одређени људи из руководства Црвене звезде су чак долазили у станицу „29. новембар“ и говорили да се пусти велики број изгредника код којих су затечена пиротехничка средства. То се, ето, радило када је председник клуба био Драган Стојковић. Претпостављам да то није била његова жеља, а да ли је био неки притисак, не знам. Наравно тиме се ништа није решавало него се проблем само још више продубио“, каже Поповић.

Пиротехнике нема када се игра у Европи, или (мно-го чешће) у квалификацијама за ту Европу. Разлог је у томе што УЕФА нема милости када су у питању казне. Клуб чији навијачи упале бакље или бацају петарде, прво добије новчану казну, па уколико се то понови, игра неколико мечева без публике, да би крајње решење било избацивање из такмичења. С обзиром на то да је играње у Европи могућност попуњавања (празне) касе, та правила се поштују.

Прса у прса

Утакмица полуфинала купа између Црвене звезде и ОФК Београда игра се на београдској Маракани, пред 11.000 гледалаца. Црвено-бели су могли да поведу још у осмом минуту, али је лопта након ударца Јевтића погодила пречку. На почетку другог полувремена, везни

фудбалер романтичара Марковић, добија други жути картон и тада почиње потпуна офанзива Црвене звезде која је крунисана голом Дејана Лекића у 88. минуту. Ни ову утакмицу није до краја одгледало свих једанаест хиљада људи.

Двадесетједногодишњи Игор Вревић рањен је из ватреног оружја након обрачуна две сукобљене групе на северној трибини стадиона. Због велике буке, пуцањ се није ни чуо.

Једанаест година након Аце Радовића који је страдао зато што је неко унео недозвољена средства на стадион и две године након случаја Урош Мишић, на истом месту, на стадиону, пуцњава.

После дешавања на Маракани те вечери постављало се питање како је неко могао на стадион да унесе пиштољ, када се на улазима одузима све од новчића и оловака до упаљача. Одговор није добијен, а управа је дала обећање да ће се на свим улазима поставити дектектори за метал. То није урађено.

Социолог спорта Драган Коковић као узрок сукоба навијачких група наводи живот младих у времену насиља.

„Проблем је у самој поткултури младих који све проблеме решавају насилјем. Наравно да су ту утицали и политички фактори, па ако имамо одређене политичаре који се мрзе, зашто се и навијачи не би мрзели“, сматра Коковић.

За разлику од традиционалних сукоба навијача два различита клуба, данас је учесталија појава сукоба навијача једног клуба око примата на трибини, који лако може бити екстремнији од сукоба са највећим ривалима. Један такав сукоб ескалирао је пуцњавом на северној трибини стадиона Црвене звезде, а други, тренутно најактуелнији, убиством двадесетогодишњег Ивана Перовића, припадника групе „Забрањени“.

Како истиче припадник „Забрањених“ М. Г. један од разлога сукоба је сарадња водећих људи Јужне трибине и управе клуба.

„Профитира се од тапкања карата за Југ, бесплатног превоза на гостовања широм Србије и такозваног «менаџерисања» играча. Вође са југа чак и отпуштају раднике обезбеђења на стадиону уколико нам дозволе да унесемо нешто што се њима не свиђа, рецимо бубањ и мегафон“, каже М. Г.

„Забрањени“ су у јавности често наводили да се над њима врши репресија и да им се не дозвољава да уђу на стадион и бодре свој клуб иако имају легитимно купљене карте. Комесар за безбедност фудбалског клуба Партизан, Живко Шљукић наводи да је сукоб између навијача Партизана настао због другачијег схватања навијања и негира да постоји сарадња управе Партизана са групом „Алкатраз“.

Узори

Проблем насиља на трибинама почео је да се јавља и на утакмицама подмладака клубова, где су насилници они од којих се то најмање очекује, родитељи. Родитељи/навијачи ФК Бежанија и ОФК Београд, који би у исто време да буду и судије и тренери прво су се покошкали због једне судијске одлуке, да би након неколико размењених псовки почела и права туча. Током сукоба, Бежанија је постигла гол, али никоме од њих то више није било битно.

Решавање Јужног фронта

„Ми смо пред почетак ове сезоне предложили да се са друге стране повуче десет људи, оних који су у центру сукоба, колико би се склонило и са наше стране, да би се сукоб стишао. Они на то нису пристали. Да ти право кажем, не знам када ће све ово престати“, каже М. Г.

„Навијачима кад нешто смета, они увек окривљују управу. То је увек било тако и то је позната чињеница. Ми „Забрањене“ једноставно не можемо да пустимо на источну трибину, јер је она предвиђена за људе који желе да на миру, са децом, посматрају утакмицу“, сматра Шљукић.

Преваспитавање фудбалера

Посета навијача тренингу својих љубимаца, након неколико лоших резултата, како би им указали да не смеју више тако да играју је уобичајна појава. Приликом таквих посета често страдају прозори, гуме, или шофершајбне аутомобила фудбалера, а бивши фудбалер Црвене звезде Огњен Короман је после једне лоше партије добио шамар од навијача у тунелу на стадиону, док је са друге стране Топчидерског брда исто прошао и Лазар Марковић

Због сукоба двадесет или тридесет људи, један дечко је убијен, а стадион Партизана не може да се похвали посетом навијача као комшије, иако су шампиони већ пет година. Руководиоци у својим клубовима не смеју да се супротставе навијачима, јер би се од хероја преко ноћи претворили у непријатеља број један. Од страха и посебних интереса, управе клубова су принуђене да вођама навијачких група уступе одређени број бесплатних улазница, плаћају превоз и друге трошкове током боравка на међународним утакмицама, наводи комесар за безбедност Фудбалског савеза Србије Миљивој Мирков.

„Поред тога, уступају се просторије у којима се проналазе недозвољени предмети, рецимо у просторијама ФК Црвена звезда пронађени су панцири. Највећи проблем је дозвола тим „професионалним навијачима“ да, пре преузимања и обезбеђења стадиона од стране редарске службе, уносе без икакве контроле разне реkvизите и опрему, те на тај начин обезвреде рад редарске службе и органа МУП-а у прегледу лица при уласку на стадион. Различит третман фракција унутар ФК Партизан је и довео до цепања навијачке групе на фракције“, истиче Мирков.

Закључавање црног списка

Посао физичко-техничког обезбеђења и редарске службе на стадионима је недефинисана, зато што не постоји Закон о физичко-техничком обезбеђењу. Радник обезбеђења нема никаква овлашћења која може да предузме према лицима која се тако понашају. Закон код нас нису благи, чак су за нијансу и строжи од закона у Европи, али највећи проблем је што се не примењују сматра Горан Илић.

Нож

Најчешће коришћено оружје којим је почињено убиство у навијачким сукобима је нож. „Стоп ножевима!“ је једна од акција промовисања правих вредности међу нашим навијачима да се, како кажу, „боре само на руке“. Најбољи пример за то су навијачи из Пољске где влада кодекс о понашању у тучи. Тамо, између осталог, стоји да смеју само руке да се користе, противници морају бити бројчано једнаки и нико се не удара док је на земљи.

„Оно што је сузбило хулиганизам у другим земљама су закони за које се зна да чим их прекршите уопште нема дилеме да ћете за тај прекршај одговорати и добити казну, коју можете претпоставити да ћете добити и без кршења закона. Та примена закона која не оставља изузетке, не прави разлику међу људима и примењује се према свима, је најефикаснији метод у суочавању са овим и било којим другим проблемима“, истиче Илић.

Живко Шљукић сматра да је велика грешка државе то што је прописала таква правила да је организатор утакмице крив за било какав инцидент.

„Ми смо одговорни и кад се недозвољена средства унесу и кад се убаце у терен, а све смо по закону предузели. Организовали смо редарску службу, довољан број редара, извршили делимичан преглед на улазу и опет смо ми одговорни и плаћамо велике казне, а нико од тих изгредника који пале бакље се не процесуира од стране МУП-а“, наводи Шљукић.

Један од најчешћих примера за решавање проблема насиља на стадионима је Енглеска. „Фудбалским актом“ након трагедија на стадионима Хејсел и Хилсброу, изгредник се одмах по почињеном делу води код истражног судије који дежура на стадиону и који му на лицу места изриче високу новчану казну, вишегодишњу забрану уласка на стадионе или казну затвора.

Миодраг Поповић сматра да тај пример треба да буде показатељ како треба поступати.

„Треба неко одозго, са врха власти, почев од председника државе, до владе, да стане иза тога и да се све санкционише. Тако мора бити и код нас, не сме неко проћи некажњено само зато што је навијач неког клуба“, закључује Поповић.

Црни списак

Због сукоба навијача, животе су, поред Аце Радовића и Ивана Перовића, изгубили и један Марко, Бојан, Радован, Голуб, Александар, Дејан, Драган, Брис, Душан и два Уроша. Два малолетника, С.И. и Н.К. су завршила у малолетничким затворима, а девет лица је осуђено на више од осамдесет година затвора. За пуцњаву у једном кафићу на Раковици 1994. године, у којој су учествовали навијачи Рада, поступак је још у току.

Својом неодговорношћу, неефикасношћу и пребацивањем одговорности на друге, држава је довела до тога да хулигани пролазе некажњено само зато што носе боје неког клуба, као и да многи не желе да воде децу на стадион јер се тамо не осећају довољно безбедно.

Репортажа о четири друга и једној утакмици

СТАДИОН, ТАМО И НАЗАД

Обучен је у црно од главе до пете. На глави му је фантомка, само очи вире. Преко леђа носи торбу попут оних за тренинг. Изгубио је нешто и то очајнички покушава да нађе. Из торбе вади шрафцигер и почиње да ослобађа оковану столицу, која му је у знак захвалности дала двадесетак бакљи које је чувала.

Аутор: Слободан Маричић

Кажу да је некада најбоље зезање било у Скопљу. Једном, током осамдесетих, нашим у Скопљу било досадно и крену да се свађају ко је јачи. Нису знали како то да одреде и договоре се да шетају улицом и ударају људе. Дакле, идеш улицом и забодеш човека, па коме ударени падне из прве тај је јачи. Рене Чилеанац неком лику на аутобуској станици у Скопљу ставио лику пластичну кесу на главу па га онда заб'о. Рекао је да неће да крвари руке.“

Први пут се насмејао. Све више цупка десном ногом, не воли кад људи касне. Договор је био да је окупљање у 17 часова на клупи код њих у крају. Само је он дошао на време.

„А је л' сам ти причао кад је била туча ту на Новом Београду? Пре текме Жабац кренуо да малтретира покојног Војводу. Војвода вади сатару, Тима каиш, а Сима своју секиру Љубицу. Свака секира је имала име. Цела њихова прва екипа је побегла. Јурио их је цео круг око хале, ни мурџа није смела да приђе.“

„Рупа“

Стадион Црвене звезде, отворен 1963. године, осим надимка „Маракана“ због сличности са чувеном бразилском „Мараканом“, зову и „Рупа“ зато што се, осим зидина стадиона, цео налази испод нивоа земље.

Сада се већ гласно смеје. Диви се тим људима. То су били неки од оснивача његове навијачке групе. Има двадесет две године и студент је треће године Правног факултета. На левом образу има велики младеж. Дечко је крупан. Не дебео, не мишићав, само крупан. На себи има црну јакну са капуљачом, фармерке и беле патике. Пертле су крвнички завезане. Једно дугме на јакни виси и виче да га неко спасе. Наслоњен је на зид, са рукама у џеповима. Десни рукав је флекав од зида. Око њега је било неколико плаката на којима пише „Црвена звезда – Војводина, Маракана, 1. децембар – дођи на стадион!“. На утакмице у „Рупу“ (види оквир) иде редовно од своје дванаесте године.

„Па добро, бре, где су до сад? Постаје ми хладно.“

Телефон је зајаукао и обавестио га да му је стигла порука.

„Ајде, идемо, чекају нас на станици“.

Високи, Уметник и Стидљиви

Док хода, све време гледа са стране и осврће се као какав агент из шпијунских романа. Три друга чекају на станици удаљеној неколико стотина метара. Стоје поређани у врсту, као да су у војсци. Највиши међу њима има лице пуно бубуљица, крупне усне, наочаре,

десет кила мање него што би требало да има, дугачке руке и дубок глас. Други по висини је у капуцу и изгледа као уметник, док најнижа особа тог трија студира на Богословији и делује повучено, ћутљиво и стидљиво.

Аутобус је дошао веома брзо и то „Јапанац“. Полу-празан је. На седишту иза возача, испред рекламе за дописивање са квазифилмским лепотицама које кошта као разговор са 041 девојкама, седи госпођа. Предратна дама са црвеним кармином и кукастим носем на глави има шешир, на телу бунду, а на рукама дамске беле рукавице до лаката. Рођена је и одрасла на Дорћолу, носи презиме попут Хаџипешић или Карамарковић, а отац јој је био бркати пуковник или академик. Са њене десне стране био је пензионер са брковима пожутелим од дувана, мицном, пуштеним ноктом на малом прсту десне руке и црним кесама испод очију, два сведока какве несреће. Замишљено гледа кроз прљави прозор и не обраћа пажњу ни на кога. Тамо иза је обичан свет, уклопљен у сивило сивог дана и још сивље стварности. Ускоро ће (ваљда) пасти снег и неће (ваљда) бити све тако црно.

Карте

За утакмице у првенству и купу Србије, цене карата за мечеве вечитих ривала износе од 200 до 500 динара, уколико се изузме Дерби. На дуелу вечитих ривала најмања цена, за северну и јужну трибину, углавном износи 500 динара, док се за централни део запада мора издвојити и до 2.500. Гостовања црвено и црно-белих управе мањих клубова често виде као могућност да се мало напуни ионако празна клупска каса, тако да су тада цене карата више него иначе. Специфичан случај је стадион Хајдука из Куле, када је због сукоба тадашњег председника Хајдука Николе Џомбе и навијача Звезде, карта коштала 1.000 динара, док је Џомба претио да ће бити и 10.000 уколико не буде све по његовом. Када се све сабере, неко ко жели да посети све утакмице клуба у једној сезони треба да издвоји у просеку између 200 и 250 евра. Крупни, Високи, Уметник и Стидљиви су за 12 година посећивања утакмица потрошили 12.000 евра само на карте.

Из задњег дела аутобуса почела је песма. Изнад глава сивих људи вире руке које лупањем по крову аутобуса изигравају бубањ. На лицу предратне госпође види се чуђење и згранутост, док се на крају усана жутобрког господина назире осмех због њене згранутости.

Јапанац је стигао на циљ распеваног дела путника, који је после изласка оставио полупразан аутобус у коме је кроз много зуба процеђено псовање себи у браду због дивљака који скачу и певају по јавном превозу.

„Је л' знате да је овде током деведесетих била туча са Гробарима који се после тога никада нису опорави-

ли? Главоња је тада једног Гробара држао изнад ауто-пута да виси. Сви су побегли тада“, поносно је рекао Крупни.

Док је полицијска пиштаљка командовала кружним током на Аутокоманди, почеле су расправе о спорту, о фудбалу, о женама, о политици и о много чему још. На благајнама је велики ред. Паре за карте (види оквир) дали су Уметнику, који је отишао да се гура. Кордони полицајаца под пуном опремом, са штитовима и кацигама, контролишу улазе и све које прилазе стадиону.

Стадионски Диригент, Манекен и Нинџа

По столицама су излепљени најлони. Подељени су барјаци, Крупни је, као неко ко стално долази, узео један који би, кад се умори, проследио Високом. Стидљиви је бубњар, добио је своје палице и почео наступ. На дну, са микрофоном који је повезан са на неколико места распоређеним мегафонима, стоји диригент по чијим тактовима сви певају.

Дошло је полувремене, период када сви на другим трибинама устану, не би ли се мало угрејали, а ови на трибини која навија седну, не би ли се мало одморили. Пришао је један од главе до пете обучен у производе које навијачи продају у њиховој продавници за не тако мале паре, у просторији коју им је дао клуб на западној трибини. Манекен носи качкет, прслук, џемпер, каиш и панталоне са грбом групе, а чак му је и на језику патика пришивен грб подгрупе којој он припада. Има четрдесетак година, масну косу, велики нос и, по свему судећи, велики ауторитет. Свако из квартета се поздравио са њим. Пошто му је Крупни испричао неку од својих прича, осмехну се, климнуо главом и почео да приповеда о неким прошлим временима кад, како каже, није било баш такве организације као сада, кад група није имала толику снагу, али су се више дружили.

„Када је почео рат, све је кренуло наопако. У тој беди и том хаосу, једва сам чекао да своје пријатеље видим на тих неколико сати на стадиону. Нажалост, неких више нема, неких драгих пријатеља. Такво је време било – или их је однео рат, или их је однела дрога“, рекао је и одмах прешао на (ловачке) приче, како је он са још петорицом најурио тридестак навијача комшија.

Играчи су изашли на терен. Преко трибине је раширена застава са ликом Драгана Џајића, коме је неколико тренутака касније посвећена и једна песма, чиме се из-

Зидна декорација и мотивација

На зидовима стадиона и изнутра и споља исцртани су графити. На њима се налазе имена највећих подгрупа унутар навијачке групе, лик Зеље, недавно преминулог једног од оснивача групе, натпис „три клуба, две боје, једна вера“ посвећен пријатељству са навијачима Олимпијакоса и Спартака из Москве, српска тробојка и стихови мотивације за навијаче који чекају на улазу.

„Овде су најбољи падали, овде су најбољи стварани. Овде зидови још причају о хуку Севера који не престаје. Приђи, чућеш бубњева звук армије која сложено грми. Овде зидови вечно ће причати о љубави између Ње и нас.“

Крупни о прозивању

„Крајем осамдесетих година, или тако нешто, у Београду је отворен први Мекдоналдс. Ови наши су и то користили за прозивање. У Сплиту се на Џингл белс мелодију певало „Хамбургер, хамбургер, једемо га ми, ми имамо Мекдоналдс, а нема га Сплит.“

ражава став навијача пред клупске изборе. Око заставе подигнути су црвено-бели најлони и тиме је перформанс комплетиран.

Неколико редова испред почело је комешање. Људи се склањају и гледају у под, као да им нека опасна животиња пролази поред ногу. Опасна можда јесте, али животиња није. Обучен је у црно од главе до пете. На глави му је фантомка. Вире само очи. Преко леђа носи торбу попут оних за тренинг. Изгубио је нешто и то очајнички покушава да нађе. Помера људе и гледа бројеве столица на којима су били. Нашао је седиште које је тражио и померио дечка коме се са угла усана отела псовка, али је један поглед тог Нинџе из жабље перспективе био довољан да се поглед врати на терен, као да ништа било није. Из торбе вади шрафцигер и почиње да ослобађа столицу окова у које је неки домар или мајстор ставио. Завршио је са мајсторским радовима, гледа око себе и тражи поглед који га превише гледа и који ће оцинкарити полицајца у цивилу. Ослобођена столица му, у знак захвалности, даје двадесетак бакљи, које је несеквично чувала. Ставља их у јакну и похлепно, као да се ради о злату, одлази са пленом. Неколико минута касније, Нинџин плен је изгорео и са димом донео новчану казну клубу. Манекен је неколико минута пре тога причао о бакљама.

„Пре много година упала ми је полиција на гајбу када смо их секли и ухватили нас неколико. Знамо ко нас је „певао“ али не знамо ко је „певао“ њега. Таквих ствари је увек било међу навијачима. Увек ће и бити“.

Хумор и туга, бицикл и воз

У другом полувремену песмама су провоцирани навијачи противничког тима (види оквир) и подсмевани сопствени, на терену понижени, играчи. Нема нервирања и живцирања, већ једноставног, за наш народ карактеристичног, коришћења хумора не би ли се тешка ситуација иоле олакшала и улепшала.

У повратку нема расправа, иако су се тамо смејали, рана се охладила и почела да боли. Уметник гледа кроз прозор аутобуса, наслоњен на своју десну руку којом се држи за шипку. Високи и Крупни седе и ћуте, као дете кад се упишки. Стидљиви бубњар је заузет телефоном и писањем поруке.

Позравили су се загрљајем и тапшањем по леђима. Крупни је свој пут наставио без њих. Хода и гледа у под. Тек је после неког времена проговорио.

„А је л’ сам ти причао кад је Сима у Осијеку на неком мосту зауставио човека који је возио бицикл, њега послао за пливање, а он узео да се вози по Осијеку, возу, Винковцима и где све не. Када је заспао у возу, неко му испусти вентиле на гумама и, пошто га је мрзело да носи бицикл, избаци га кроз прозор. Затворен“.